

ÅRSREDOVISNING 2016
GöteborgsOperan

KONSTENS KRAFT OCH MÅNGFALD

Konstnärlig bredd och tillgänglighet

Varje gång någon ber mig berätta om GöteborgsOperans verksamhet inser jag hur komplex och omfattande den är. Det är näst intill omöjligt att få med alla små och stora projekt, dagliga utmaningar, publika möten, verksamhetsutvecklingens alla områden, turnéer och samarbeten. Min förhoppning är att denna årsredovisning ska ge läsaren en både rättvisande och informativ bild av den mångfaceterade verksamhet som dagligen äger rum och växer fram i operahuset vid kajkanten i Göteborg och på vår Skövdescen.

Att vi har genomfört ett mycket lyckat år både konstnärligt och publikt står utom allt tvivel. Inte minst har Dansk kompaniet skördat nya framgångar både på hemmascenen och genom internationella gästspel. Operaproduktionerna, musikalerna och konserterna har befestat vår ställning som ett av nordens främsta musikdramatiska hus och Skapa, vår avdelning för deltagande och skapande, har fortsatt sitt expansiva program med fokus på barn och unga, interkulturellt och inkluderande arbete. Ett stort steg för att ytterligare öka tillgängligheten togs i december då vi lanserade vår nya webbplats GOfilm.se där vi kommer att visa utvalda produktioner som når en ännu större publik.

Konsten och kulturens kraft

I en alltmer fragmentiserad omvärld och med stora politiska, ideologiska och ekonomiska förändringar söker människor efter samhörighet och bekräftelse. Konsten och kulturen har här en viktig uppgift att fylla för att ge människor sammanhang, identifikation och igenkänning. Den hjälper oss att förstå inte bara oss själva, utan också andra människor och kulturer. Konsten kan ingjuta mod och hopp, men

den kan också utmana invanda mönster och normer. För den som vågar släppa taget om det invanda kan konsten också fungera som ett stöd, en tröst och något att luta sig emot.

Konsten och dess förhållande till det förflutna måste hela tiden återerövas, inte nödvändigtvis för påverkan, men för att finna samband. Samband som kan ge oss nycklar till vår egen tids stora frågor som vi försöker formulera i en konstnärlig process där föreställningens inneboende väsen och energi slutligen hittar sitt uttryck och sin form i mötet med publiken.

En kulturinstitutions dilemma är ofta att vara klämd mellan kulturarv och samtidens brännande frågor. Det är i denna skärningspunkt mellan då och nu vi måste utmana oss själva och vår publik, erbjuda nya och ännu ej upptrampade stigar. Det är både det svåra och det enkla – men däri ligger utmaningen.

Tack

Slutligen vill jag rikta ett varmt och innerligt tack till alla hängivna och ytterst skickliga medarbetare, styrelsen, våra samarbetspartners och sponsorer och sist, men inte minst, till vår stora publik som bidragit till att göra 2016 till ännu ett framgångsrikt år i GöteborgsOperans historia.

Ronnie Hallgren, VD

INNEHÅLL

VD inleder	1
Innehåll	2
På scen 2016	3
Opera	3
Musikal	6
Konsert	8
Dans	10
Regional verksamhet	13
GöteborgsOperan Skapa	15
Barn och unga	16
<i>Barnkör och Diskantkör</i>	16
<i>Sagofoajén för de yngsta</i>	16
<i>Ljuslab för barn</i>	16
Interkulturellt arbete	16
<i>Samarbete med Svenska Röda Korset</i>	16
Inkluderande arbete	17
Samarbete med	
<i>Share Music & Performing Arts</i>	17
Skapa/Dans	18
Verksamheten i sammandrag	19
Möten med publiken	23
Värdarna	24
Guidade turer	24
Introduktioner	24
Samtal vid premiärer	24
Konserter med fri entré	25
Danskompaniet egen säsongspresentation	25
Öppet hus på höstlovet	25
GöteborgsOperan i Nordstan	26
Tillgänglighet och hjälpmedel	26
Erbjudanden till studenter	26
Digitala och sociala medier	27
Digitala sändningar med GOfilm	27
OperaShop	27
Restaurang, café och bar	28
GöteborgsOperan i medierna	28
Vad tycker besökarna?	28

GöteborgsOperan som samhällsaktör	29
Samarbeten lokalt och regionalt	30
<i>GO Skapa</i>	30
<i>Folkbildning och kultur i samverkan</i>	30
<i>Matsalen med Regionteater Väst</i>	30
<i>Auktion för en bättre stad</i>	30
<i>Sponsorer</i>	30
<i>Externa aktörer</i>	31
<i>Brandsäkerhet och övningar</i>	31
Internationella samarbeten	31
<i>Operasamarbeten</i>	31
<i>Musikalsamarbeten</i>	31
<i>GO Skapa i världen</i>	31
<i>Danskompaniet på turné</i>	32
<i>Gästspel</i>	32
<i>Opera Europa</i>	32
Medarbetare	33
Organisation	34
Arbetsmiljö	34
Samverkan	34
Hälsa	34
Jämställdhet och mångfald	34
Internkommunikation	35
<i>GöteborgsOperans intranät</i>	35
<i>E-post för anställda</i>	35
<i>Scendraget</i>	35
Modernt och effektivt IT-stöd	35
Miljö och hållbarhet	37
Övergripande miljömål	37
Nibelungens ring – klimatsmart och hållbart ...	38
Åtgärder i löpande verksamhet	38
Miljökrav i upphandlingar	38
Externa samarbeten	38
Förvaltningsberättelse	39
Revisionsberättelse	56
Granskningsrapport	58

PÅ SCEN 2016: OPERA

Efter flera samtida, nyskrivna verk och 1900-talsoperor under 2015 gick vi in i en mer "klassisk" säsong 2016 med Mozart, Puccini, Ambroise Thomas, Verdi, Ivar Hallström och Bizet på repertoaren.

Ambroise Thomas storslagna *Hamlet* (urpremiär i Paris 1868), fick 2016 äntligen sin Sverigepremiär. Det var särskilt angeläget med tanke på verkets svenska trådar. Ofelias roll skrevs för storstjärnan Christina Nilsson, som ombads föreslå en svensk folkvisa att lägga in i den så kallade vansinnesscenen. Det blev *Näckens polska* som för alltid håller kvar den svenska anknytningen i verket. På GöteborgsOperan spelade vi något så ovanligt som två olika slut, Parisversionens respektive Londonversionens slut. I den förstnämnda versionen i Paris överlever Hamlet och får ta vid som kung. Men när Thomas Hamlet nådde Covent Garden i London året därpå var detta slut en omöjlighet. Han skrev en ny final där Hamlet tar livet av sig efter att ha dödat kung Claudius. På vår Sverigepremiär på GöteborgsOperan valde vi den ursprungliga Parisversionen, och sedan spelades respektive slut varannan föreställning.

Ytterligare ovanlig och unik repertoar, *Vikingarna* av Ivar Hallström – en svensk nationalromantisk opera som inte spelats sedan 1882 – var första etappen i vår viktiga satsning på svenska operor konsertant som fortsätter under 2017. Då *Vikingarna* inte hade hörts på 130 år var det mycket spännande för publiken och oss att få vara med om hur detta svenska verk väcktes till liv.

Mozarts *Idomeneo* är en klassiker musikaliskt sett i operalitteraturen, men vår uppsättning i regi av Graham Vick placerade den blodiga, grekiska berättelsen i nutid. Den grymma handlingen innehöll krig, farsoter och offer, men också ett evigt aktuellt ämne – kärlek, hopp och den försoning som världen så innerligt längtar efter.

De mer kända och klassiska verken detta år, *Carmen* och *Madame Butterfly*, två av de mest populära operorna, presenterades i slagkraftiga uppsättningar, nya för Göteborgspubliken. Detta innebar en viktig investering för framtiden då de kan repriseras framöver.

FALLET MAKROPULOS

MUSIK OCH LIBRETTO Leos Janáček
 DIRIGENT Marko Ivanovic
 REGI David Radok
 SCENOGRAFI Ondřej Nekvasil
 KOSTYMDESIGN Zuzana Ježková
 LJUSDESIGN Torkel Blomkvist
 PREMIÄR 21 november 2015

FIGAROS BRÖLLOP

MUSIK Wolfgang Amadeus Mozart
 LIBRETTO Lorenzo da Ponte
 DIRIGENT Leo Hussain/Henrik Schaefer
 REGI Stephen Langridge
 SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN
 George Souglides
 LJUSDESIGN Giuseppe Di Iorio
 KOREOGRAFI Dan O'Neill
 NYPREMIÄR 17 januari

MADAME BUTTERFLY

MUSIK GIACOMO PUCCINI
 LIBRETTO
 Luigi Illica och Giuseppe Giacosa
 DIRIGENT Manlio Benzi/Ariane Matiakh
 REGI Yoshi Oida
 SCENOGRAFI Tom Schenk
 KOSTYMDESIGN
 Thibault Vancraenenbroeck
 LJUSDESIGN Fabrice Kebour
 PREMIÄR 13 februari

HAMLET

MUSIK Ambroise Thomas
 LIBRETTO Jules Barbier och Michel Carré
 DIRIGENT Henrik Schaefer
 REGI Stephen Langridge
 SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN
 Samal Blak
 LJUSDESIGN Paul Pyant
 PREMIÄR 9 april

MACBETH

MUSIK Giuseppe Verdi
 LIBRETTO Francesco Maria Piave
 DIRIGENT Antony Hermus
 REGI David Radok
 SCENOGRAFI Lars-Åke Thessman
 KOSTYMDESIGN Katarina Hollá
 LJUSDESIGN Torkel Blomkvist
 KOREOGRAFI Håkan Mayer
 PREMIÄR 30 april

IDOMENEO

MUSIK Wolfgang Amadeus Mozart
 LIBRETTO Giambattista Varesco
 DIRIGENT Laurence Cummings
 REGI Graham Vick
 SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN
 Paul Brown
 LJUSDESIGN Giuseppe Di Iorio
 KOREOGRAFI Ron Howell
 PREMIÄR 24 september

VIKINGARNA

Konsertant framförande

MUSIK Ivar Hallström

LIBRETTO Frans Hedberg

DIRIGENT B Tommy Andersson

30 oktober

CARMEN

MUSIK Georges Bizet. LIBRETTO Henri

Meilhac och Ludovic Halévy

DIRIGENT Karen Kamensek/

Tecwyn Evans/ Eva Ollikainen

REGI David McVicar (originaluppsättning)

Marie Lambert (nyuppsättning)

SCENOGRAFI Michael Vale KOSTYMDESIGN

Sue Blane KOREOGRAFI Andrew George

(orig.) Sirena Tocco (nyuppsättn.).

LJUSDESIGN Paule Constable (orig.),

Clare O'Donoghue (nyuppsättn.).

STUNKOREOGRAF Nick Hall

Premiär: 25 november

MUSIKAL

Musikalåret 2016 startade med att *Crazy for You*, förra spelårets steppmusikal med Gershwins musik, fortsatte spela på Stora scenen. Årets nya stora musikal blev *Hair*, som hade premiär i september. *Hair* från 1967, som var tidens stora hippie-musikal, uppdaterades och regisserades av Rikard Bergqvist. För första gången på Stora scenen spelade inte GöteborgsOperans Orkester, utan istället ett band som medverkade på scenen. Målet var att bygga en ensemble av unga musiker och artister. *Hair* blev en succé både hos kritiker och publik. Samtliga föreställningar under året var i princip utsålda.

För tredje året presenterade GöteborgsOperans egen musikaltrio, Dura-trion, en julmusikal med namnet *Jultrad-i-trion*. Mer än 6 000 besökare i alla åldrar fick innan jul en galen historia i ord och ton om hur jultomten kidnappas och hela julen är hotad.

CRAZY FOR YOU

MUSIK OCH SÅNGTEXTER

George och Ira Gershwin

MANUS Ken Ludwig

DIRIGENT Alexander Hanson/ Stephen Higgins/ Nick Davies

REGI OCH KOREOGRAFI Mattias Carlsson

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN

Paul Edwards

LJUSDESIGN Warren Letton

LJUDESIGN Joachim Bohäll

KOREOGRAF Martin McCarthy

SVENSK ÖVERSÄTTNING Erik Fägerborn

PREMIÄR 5 september 2015

HAIR

MUSIK Galt MacDermott

MANUS OCH SÅNGTEXTER

Gerome Ragni och James Rado

REGI OCH ÖVERSÄTTNING/BEARBETNING

Rikard Bergqvist

MUSIKALISK LEDNING Martin Östergren

MUSIKALISK RÅDGIVNING Mathias Venge

KAPPELLMÄSTARE

Dan Lindén/ Rickard Åström

KOREOGRAFI Malin Zaki

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN

Tomas Sjöstedt

LJUSDESIGN Joakim Brink

LJUDESIGN Jesper Lindell

VIDEODESIGN Sebastian Kihlstrand

PREMIÄR 10 september

JULTRAD-I-TRION

IDÉ OCH MANUS Tobias Ahlsell,

David Lundqvist, Anders Wängdahl

DIRIGENT OCH ARRANGEMANG

Peter Nordahl

REGI Mattias Ermedahl

SCENOGRAFI Katrin Pettersson

KOSTYMDESIGN Monica Nordin

MASKDESIGN Anna Carlberg

LJUSDESIGN Joakim Brink

LJUDESIGN Dennis Barkevall

KOREOGRAFI Monica Milocco

PREMIÄR 17 december

KONSERT Under året bjöds på många uppskattade konsertframträdanden på Stora scenen med både sång- och instrumentalsolister samt GöteborgsOperans orkester och kör. Året inleddes med en traditionell *Trettondagskonsert*, med efterföljande bal för hela publiken.

I februari visades BBC:s prisbelönta naturdokumentär *The Blue Planet* med livemusik framförd av GöteborgsOperans Orkester och en berättare med svensk text. Kompositören själv, George Fenton, var dirigent.

Olika teman har inspirerat till några av de övriga konserterna. I *Hamlet 360°* framfördes musik om Hamlet och Ophelia av tonsättare som Walton, Liszt, Gade och Stravinskij. Nästa temakonsert med titeln *Farligt begär* presenterade Strauss *Don Juan* och Bergs *Lulu*, manligt och kvinnligt begär med *Brahms 2:a symfoni* efter paus. *Farligt begär* framfördes även vid gästspel i Vara Konserthus. Konserten *Ljus & Mörker* innehöll Mahlers *Kindertotenlieder*, Nielsens *Helios Uvertyr* och Strauss *Also sprach Zarathustra*, verk som symboliserar ljus och mörker i mänskliga livet. Konsertåret 2016 avslutades med *Carmen 360°*, och kompositioner av Waxman, Borne och Shedrin med Bizets musik ur *Carmen* som tematiskt material toppad med lite Ravels *Rapsodie espagnole* och hans berömda *Boléro*.

I början av oktober gästade GöteborgsOperans Orkester Tommie Haglund Festival i Halmstad, där de medverkade i en konsert direktsänd av Sveriges Radio P2. I konsertprogrammet ingick ett uruppförande, *La rosa profunda*, av tonsättaren Tommie Haglund. Dessutom framfördes *Sommarnätter* av Hector Berlioz och ett stycke av en av Tommie Haglunds inspirationskällor, Fredrick Delius.

I foajékonserterna, som har fri entré, står solister, korister och orkestermusiker i fokus. Årets konsalter var, som alltid, uppskattade och välbesökta. Publiken fick lyssna till solister, sångare ur GöteborgsOperans Kör samt musiker ur GöteborgsOperans Orkester. Även här var det genomgående teman med mycket varierad kammarmusik, som Bach, Barrière och Albeniz under temat *Kärlek till cello* och Bach, Telemann, Zelenka och Mozart under temat *Barockens mästare*. Dirigent för *Barockens mästare* var Laurence Cummings, barockexpert och en av världens främsta cembalister.

TRETTONDAGSKONSERT

MED BAL

DIRIGENT Mika Eichenholz
5 januari

THE BLUE PLANET IN CONCERT

DIRIGENT George Fenton
18–21 februari

HAMLET 360°

DIRIGENT Henrik Schaefer
26 februari

SÄSONGSPRESENTATION

2016/2017 (opera/musikal)

DIRIGENT Henrik Schaefer
25 maj (2 representerande konserter)

GÖTEBORGS KULTURKALAS

DIRIGENT Daniel Blendulf
17 augusti (2 representerande konserter)

FARLIGT BEGÄR

DIRIGENT Henrik Schaefer
10 (Vara Konserthus) och 11 september
(GöteborgsOperan)

TOMMIE HAGLUND FESTIVAL

DIRIGENT Joachim Gustafsson
1 oktober (S:t Nikolai Kyrka, Halmstad)

LJUS & MÖRKER

DIRIGENT Giordano Bellincampi
9 oktober

CARMEN 360°

DIRIGENT Marzena Diakun
4 december

FOAJÉKONserter

23 januari, 27 februari, 2 april, 9 april,
7 maj, 3 september, 23 september, 29
oktober, 26 november

DANS

2016 blev ett spännande dansår som knöt an till säsongernas teman: *gemensam/ensam* på våren och *ikoner och ikonoklasm* under hösten. Koreografen Saburo Teshigawaras nya verk *Tranquil*, skapat exklusivt för våra dansare, hade världspremiär i mars. *Tranquil* framfördes tillsammans med *Metamorphosis* som han skapade för Danskompaniet 2014.

I februari hade *Northern (de) Lights 2016* premiär på Lilla scenen. Konceptet *Northern (de) Lights* är en plattform för nutida danskonst med intentionen att vara både överraskande, utmanande och utforskande. I årets upplaga – den tredje i ordningen – presenterade fem kreatörer fyra verk. Produktionerna på Lilla scenen är ett viktigt komplement till verken på Stora scenen, där formatet ofta skapar en spännande och viktig intimitet och närhet till publiken.

Icon blev inte bara en nyskapande produktion utan också ett utforskande konstprojekt i ordets djupaste bemärkelse. Den ställde operahuset och dess personal inför stora utmaningar då det stod klart att scenografin Antony Gormley ville att scenografin/scenrummet skulle bestå av 3-4 ton lera. Tillsammans med *Icon* framfördes också ett nytt verk, *Kodak*, av den norske koreografen Alan Lucien Øyen.

Ett mycket uppskattat och kärt återseende för Göteborgspubliken var nypremiären på Fredrik Benke Rydmans *Eldfågeln*, som gavs inför fullsatta salonger i vintermörkret.

Matsalen var en interaktiv dansföreställning för årskurs 2-5 som togs fram i samarbete mellan Regionteater Väst och GöteborgsOperan. Den hade urpremiär 1 mars 2016 och framfördes i ett 50-tal föreställningar under våren, på ett flertal platser i Västra Götaland, bland annat Uddevalla, Borås, Stenungsund, Öckerö, Frölunda Kulturhus och Blå Stället i Angered.

NOETIC+

Interfacial scale

KOREOGRAFI, SCENOGRAFI, KOSTYM- OCH
LJUSDESIGN Hiroaki Umeda
KOMPOSITÖR Yoshihiro Hanno
DIRIGENT Henrik Schaefer. VIDEO- OCH
SYSTEMPROGRAMMERING Shoya Dozono
GöteborgsOperans Orkester

Your passion is pure joy to me

KOREOGRAFI OCH SCENOGRAFI Stijn Celis
INSPELAD MUSIK Nick Cave,
Pierre Boulez, Gonzalo Rubalcaba,
Krzysztof Penderecki
KOSTYMDESIGN Catherine Voeffray
LJUSDESIGN Erik Berglund
DRAMATURGI Armin Kerber

Noetic

KOREOGRAFI Sidi Larbi Cherkaoui
KOMPOSITÖR Szymon Brzóska
DIRIGENT Henrik Schaefer
SCENOGRAFI Antony Gormley
KOSTYMDESIGN Les Hommes
LJUSDESIGN David Stokholm
DRAMATURGI Adolphe Binder
MUSIKER Shogo Yoshii, Tsubasa Hori
SÅNGERSKA Miriam Andersén
GöteborgsOperans Orkester
NYPREMIÄR 11 december 2015

NORTHERN (DE) LIGHTS 2016

Imperfekt. In flux. No interval.

TEXT, REGI, SCENOGRAFI, KOSTYMDESIGN
Adolphe Binder
ASSISTENT Meritxell Aumedes Molinero
INSPELAD MUSIK Lorenzo Bianchi
Hoesch, Nina Simone, David Bowie
LJUSDESIGN Joakim Brink

Many much more

KOREOGRAFI, SCENOGRAFI, KOSTYMDESIGN
Arika Yamada, Spenser Theberge

Velours gris

KOREOGRAFI, SCENOGRAFI, KOSTYMDESIGN
Satoko Takahashi
INSPELAD MUSIK
Gauze, Ludwig van Beethoven
LJUSDESIGN Joakim Brink

Zelenstova

KOREOGRAFI OCH REGI Marcos Morau
INSPELAD MUSIK Vittorio Monti
LJUSDESIGN Joakim Brink
PREMIÄR 26 februari

MATSALEN

KOREOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN
Björn Säfsten
RUM OCH VIDEO Lisa Tan
KOSTYMDESIGN Sara Nilsson
URPREMIÄR 1 mars 2016

TESHIGAWARA

Metamorphosis

KOREOGRAFI, SCENOGRAFI, KOSTYM- OCH
LJUSDESIGN Saburo Teshigawara
ORIGINALMUSIK/LJUDESIGN Tim Wright
KOREOGRAFASSISTENT Rihoko Sato
SCENOGRAFASSISTENT Kazuomi Kurosawa
LJUSDESIGNERASSISTENT Hiroki Shimizu
INSPELAD MUSIK Olivier Messiaen,
Maurice Ravel

Tranquil

KOREOGRAFI, SCENOGRAFI, KOSTYM- OCH
LJUSDESIGN Saburo Teshigawara
ORIGINALMUSIK/LJUDESIGN Tim Wright
KOREOGRAFASSISTENT Rihoko Sato
SCENOGRAFASSISTENT Kazuomi Kurosawa
LJUSDESIGNERASSISTENT Hiroki Shimizu
PREMIÄR 12 mars

ICON

Kodak

KOREOGRAFI OCH TEXT

Alan Lucien Øyen

SCENOGRAF Leiko Fuseya

KOSTYMDESIGN Stine Sjøgren

LJUSDESIGN Martin Flack

LJUDESIGN Gunnar Innvær

INSPELAD MUSIK Shigeru Umebayashi,
John Hopkins, Frank Sinatra m fl

Icon

KOREOGRAFI

Sidi Larbi Cherkaoui

SCENOGRAFI Antony Gormley

KOSTYMDESIGN Jan-Jan Van Essche

MUSIK Kazunari Abe, Patricia Bovi,
Gabriele Miracle, Woojae Park, Anna
Sato

LJUSDESIGN David Stokholm

DRAMATURGI Antonio Cuenca Ruiz

LERMÄSTARE Matilda Haggärde,

Joel Stuart-Beck

Musiker från Eastman

PREMIÄR 21 oktober

ELDFÅGELN

KOREOGRAFI OCH SCENOGRAFI

Fredrik Benke Rydman

MUSIK Igor Stravinskij

DIRIGENT Henrik Schaefer

KOORDINATOR Monica Milocco

KOSTYMDESIGN Tomas Sjøstedt

LJUSDESIGN Tobias Hallgren

GöteborgsOperans Orkester

NYPREMIÄR 10 december

ROMEO OCH JULIA

Gästspel 2 juni - 4 juni av Semperoper

Dresdens balettkompani

KOREOGRAFI Stijn Celis

MUSIK Sergej Prokofjev

DIRIGENT Alexander Hanson

KOSTYMDESIGN Catherine Voeffray

SCENOGRAFI OCH LJUSDESIGN

Jan Versweyveld

DRAMATURGI Stefan Ulrich

GöteborgsOperans Orkester

LAST WORK

Gästspel 27 augusti av

Batsheva Dance Company

KOREOGRAFI Ohad Naharin

REGIONAL VERKSAMHET

Basen för GöteborgsOperans regionala verksamhet finns i Skövde. Under våren 2016 förlades verksamheten till Skövde Kulturhus då teatern renoverades. I september kunde föreställningarna och publiken återvända till det ordinarie teaterhuset, då vi arrangerade en fullmatad nyinvigningsvecka med konserter, föreställningar och dansworkshop för barn.

Traditionen med Lördagskonserter har hållit på i över 10 år. Under året var program som *Händel with care* (Händel med inslag av Mozart), *I nedersta byrålådan* (Mozart och Tranströmer i oväntat möte) och *Cellofrossa* (solocellist och pianist) några av de uppskattade konserterna. Hösten 2016 lanserades vad som förhoppningsvis blir början på en ny tradition, nämligen en serie lunchkonserter i samarbete med vänföreningen TeaterVännerna i Skaraborg.

Under året har två produktioner turnerat i regionen. Den ena var *Fridas Visor*, en odysse i Birger Sjöbergs fotspår. Denna personliga och intima föreställning var en hyllning till Vänersborgs store son Birger Sjöberg. *Fridas visor* är skriven och regisserad av GöteborgsOperans solist Mattias Ermedahl samt Joakim Kallhed, piano och arrangemang. Efter nypremiären 31 mars i Vänersborg spelades *Fridas Visor* på ytterligare 15 orter, bland annat Sätila, Hjärtum, Udenäs, Ambjörnarp, Vrångö och Skövde.

Den andra turnerande föreställningen var *Lite Lennart...*, en sagokabaré för barn i årskurs 0-2, baserad på texter av Lennart Hellsing. Här blandades Hellsings finurliga språkvärld med musikalisk energi. Nypremiären ägde rum

LÖRDAGSKONSERTER

Skövdescenen/Skövde Kulturhus
20 februari, 12 mars, 16 april, 10 september, 22 oktober, 6 november

FRIDAS VISOR

TEXT Birger Sjöberg/Mattias Ermedahl
IDÉ Mattias Ermedahl, Joakim Kallhed
ARRANGEMANG Joakim Kallhed
SCENBILD Thomas Johansson
NYPREMIÄR 31 mars i Vänersborg

LITE LENNART...

TEXT Lennart Hellsing
IDÉ OCH REGI Mia Ringblom Hjertner
KAPELLMÄSTARE OCH ARRANGEMANG Per Larsson
SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN Lars Peder Lindström
LJUSDESIGN Joakim Brink
NYPREMIÄR 16 september på Skövdescenen

JUL I VÅRT HUS

IDÉ OCH MUSIKALISKT ANSVARIGA
Önsknings i juletid
Olof Söderberg, Sven Törnell

IDÉ OCH MUSIKALISKT ANSVARIGA
Teskedsgumman och gubben
Lisbeth Pettersson, Björn Thudén, Matilda Fritzell
Skövdescenen
10 december (3 representerande konserter samt 2 barnföreläsningar)

på Skövdescenen den 16 september och därefter genomfördes en turné med 69 föreställningar i Västra Götaland. Orter som Vänersborg, Nossebro, Trollhättan, Ulricehamn och Lysekil fick ta del av denna färgrika sagokabaré. Föreställningen spelades på svenska, men när vi spelade på en av Sveriges största flyktingförläggningar, Restad gård, introducerades sagokabarén på barnens modersmål av tolkar. Produktionen *Lite Lennart...* genomfördes med stöd av Swedbank.

Efter 15 år sa vi tack och hej till *Julstämning* och i stället välkommen till vårt nya vinterevent *Jul i vårt hus*. Det blev fullt hus på tre representerande konserter denna dag. *Önsknings i Juletid*, en buffé med musikal, opera, julsång, allsång och dans, med medverkande sångare, musiker och dansare både från GöteborgsOperan och Göteborgs musikliv. Den yngsta publiken fick lyssna till två sagoföreläsningar med *Teskedsgumman och gubben*.

Danskompaniets föreställning *Matsalen* turnerade också i Västra Götalandsregionen under våren. (Läs mer under Dans.)

GÖTEBORGSOPERAN SKAPA

GO Skapa producerar olika kreativa projekt med deltagande och delaktighet som grund, samt scenkonst *med, för och av* ett brett spektrum av människor. Vi vill skapa möjligheter för människor att upptäcka, utforska och utveckla våra konstformer tillsammans med oss.

Skapa startade 2014 som en utveckling av GöteborgsOperans barn- och ungdomsverksamhet och har fortsatt arbeta 2016 utifrån tre fokusområden:

Barn och unga

Interkulturellt arbete

Inkluderande arbete

Detta innebär program för alla åldrar, nybörjare och scenkonstlärare, etablerade svenskar och nyanlända, personer med olika förmågor och förutsättningar. Alla projekt är del av ett långsiktigt utvecklingsarbete av både scenkonst och publik.

BARN OCH UNGA

Barnkör och Diskantkör

Våren 2016 arbetade Barnkören och Diskantkören med ett stort projekt med anledning av Shakespeare-jubiléet. Körföreställningen kom att kallas *Play on!*. För första gången sjöng körerna specialskrivna musik, dels av tonsättarstudenter vid Högskolan för scen och musik, dels av tonsättaren Susanna Lindmark. Dessutom framfördes delar av verk av Benjamin Britten och Douglas Coombes. Körerna gav tre föreställningar på Lilla scenen den 17 och 21 maj.

I oktober gav Barnkören och Diskantkören tillsammans konserten *Hitta Hem* på Världskulturmuseet. Konsertens röda tråd arbetades fram under repetitionerna genom gruppdiskussioner, idéstormande i storgrupp och individuella textbidrag. Föreställningen bestod av korta och långa texter skrivna av korister och sånger av bland andra Georg Riedel, W A Mozart och Antonín Dvořák.

Vid *Jultrad-i-trion* spred Diskantkören julstämning för minglande publik i foajén genom ett 20 minuter långt a cappella-program med svenska och engelska julsånger. Barnkören medverkade på Stora scenen tillsammans med bland andra Duratrion, GöteborgsOperans kör och orkester.

Sagofoajén för de yngsta

Sagofoajén är namnet på GöteborgsOperans uppsättningar för den yngsta publiken: opera, musikal och dans i småbarnsportioner tillagade efter egna recept. Under 2016 spelades tre uppsättningar i sagofoajén – *Morfar Persson får en kompis*, *Min*

Låtsasvän samt *Borta eller hemma?*. Sagofoajén spelades även på Stadsbiblioteket under höstlovet. Sammantaget genomfördes ett ökat antal föreställningar 2016 jämfört med föregående år. Sagofoajéerna har fri entré.

Ljuslab för barn

Ljuslab för barn är ett konstnärligt utforskande samarbete mellan White Arkitekter, Riksutställningar och GöteborgsOperan. Samarbetet, som startade 2014, innebär att arbeta fram en ny form som blandar scenkonst, ljusdesign och vetenskap. Hösten 2016 genomfördes ett utvecklat Ljuslab i repris. Resultatet blev en serie sceniska workshoppar under fem veckor för cirka 1 000 lågstadiet barn. Workshopparna ägde rum i ett måttbeställt mobilt rum i Bergsjön. GöteborgsOperans tekniska avdelning bidrog med kunskap och praktiskt stöd för att skapa en spännande fysisk miljö, inklusive scenografi, ljussättning och kostym, och ansvariga för Skapa bidrog med att utveckla musik- och teaterdelarna samt barnens delaktighet vid workshoppen.

INTERKULTURELLT ARBETE

Samarbete med Svenska Röda Korset

Våren 2016 startade vi en ny internationell kör, som är en del av samarbetet med Röda Korset, vilket inleddes 2014. Vi genomförde en ny "sångjakt" i Göteborg för att samla in sånger från olika länder. Ett antal sånger valdes ut och körarrangemang

beställdes. Dessa blev repertoar för den nya internationella kören som bestod av 60 personer, inklusive åtta sångare från GöteborgsOperan. I projektet samarbetade människor från 21 länder som repeterade en gång i veckan mellan februari och maj.

Kören sjöng på arabiska, engelska, svenska, kurdiska, spanska och persiska. Det mesta av materialet bestod av traditionella sånger, men det ingick också en sångcykel av Per Larsson samt en nykomponerad sång av Nigel Osborne och deltagare i ett tidigare samarbetsprojekt mellan GöteborgsOperan och Röda Korset. Sången heter *Tänk dig en värld* och körens deltagare valde dessa ord som konsertens titel. I slutet av maj genomfördes två utsålda konserter på Lilla scenen. I augusti medverkade kören i GöteborgsOperans konsert under Kulturkalaset. Kören hade en återträff i december för att uppträda på Röda Korsets firande av FN:s internationella frivilligdag.

Jämfört med tidigare år jobbade vi under 2016 med ett större antal deltagare från flera olika länder. En kurdisk musiker medverkade i Kulturkalas-konserten tillsammans med internationella kören samt artister från GöteborgsOperan.

INKLUDERANDE ARBETE

Samarbete med Share Music & Performing Arts
ShareMusic & Performing Arts är en internationell kulturorganisation som arbetar med konstnärlig utveckling och innovativ scenkonst. Vårt samarbete startade 2014 och utgår från att människor har olika

sätt att uttrycka sig och att konstnärliga olikheter är värdefulla.

Arbetet med att beställa och förverkliga en ny opera på nya villkor tog stora kliv framåt. I början av året höll vi auditions i form av workshopdagar i Malmö, Stockholm och Göteborg. Av de 35 personer som sökte kom tolv till Göteborg för en callback. Till slut valdes sex personer ut till ensemblen. En spännande och viktig utgångspunkt är att artisterna har olika röster och kroppar. Efter detta uppsökande arbete för att hitta artister, som kan kombinera hög konstnärlig kvalitet med innovativa arbetsprocesser, är teamet som ska förverkliga operan igång med sitt arbete. Verket har fått titeln *Shanghai* och kommer att ha premiär i april 2017.

Artisterna från GöteborgsOperan och Share Music & Performing Arts medverkar både på scen och i den konstnärliga process som leder fram till det färdiga verket. Vi har därför jobbat tillsammans under två workshopperioder i maj och september för att skapa och utveckla verket under teamets ledning.

I april var GöteborgsOperan värd för och medverkade i ett internationellt symposium och en nätverksdag. Seminariet hade titeln *Inclusive Creativity Sweden: the impact of technology*. Det centrala temat var hur innovativ teknologi kan påverka det konstnärliga arbetet för tonsättare och musiker med olika funktionsförmågor. Båda evenemangen var ett samarbete med Share Music, University of Ulster i Irland, Kultur i Väst och RNM (Resurs Ny Musik).

Under året genomfördes också vår tredje gemensamma sommarkurs för deltagare med olika

förmågor och förutsättningar, inklusive medverkande från GöteborgsOperan. Under fyra dagar arbetade vi fram ny musikteater med utgångspunkt i karaktärer och kostym. Sista dagen blev det en informell uppvisning av musikteaterstycket som hade skapats. I år var första gången vi hade ett uttalat och konstnärligt samarbete med kostymavdelningen.

Skapa/Dans

Skapa/Dans arbetar med GO Skapas alla tre fokusområden. Året för Skapa/Dans inleddes med projektet 100 % människa som startade 2015. Projektet var ett samarbete med folkhögskolorna och utgick från de kvinnor som var med i projektet, deras rörelser, tankar och erfarenheter. Arbetet redovisades på Kulturnatta i januari.

Dansmakarna är ett återkommande projekt där förskole- och lågstadielärare kommer till Lilla scenen tillsammans med barnen på Dansens dag i april. De visar upp sina koreografier, gjorda utifrån barnens egna rörelser. Att ge barn möjligheten att få uppleva och skapa sina egna rörelser är viktigt både för deras egen utveckling och en möjlighet för dem att uttrycka sig genom rörelser.

Reprisen av *Eldfågeln* gav de amatörer som var med 2015 möjligheten att vara med igen, men också att många nya kunde medverka. En repris innebär dock färre repetitioner vilket gjorde processen till en utmaning. Engagemanget var enormt även denna gång och det är fantastiskt att se hur alla hjälps åt och hur Fredrik Benke Rydman som koreograf utmanar och inspirerar alla – oavsett ålder, erfarenhet eller bakgrund.

Experimental Battle är ett sätt att få in unga dansare på GöteborgsOperan med olika bakgrund och erfarenhet. De "battlar", det vill säga tävlar, genom att inspirera varandra och lyssna till musiken. I samband med årets *Experimental Battle* tog teknikavdelningen in praktikanter som fick arbeta med scenteknik (ljus, scen och ljud) för att skapa scenrummet.

Skapa/Dans har även haft workshops och träffar med bland annat Spinn Unga, Passalen, Kulturskolan Centrum och fritidsledarutbildningen på Göteborgs Folkhögskola. Dessa är organisationer som arbetar med människor med funktionsvariationer samt barn och ungdomar på olika sätt.

VERKSAMHETEN I SAMMANDRAG

TOTALT ANTAL BESÖKARE

	2016	2015	2014	2013
Besökare scener och spelplatser	221 390	240 600	212 766	234 190
Besökare övriga aktiviteter	<u>29 221</u>	<u>28 487</u>	<u>33 899</u>	<u>26 528</u>
Summa	250 611	269 087	246 519	260 718

BESÖKARE SCENER OCH SPELPLATSER 2016-2015

	Antal förest		Antal besökare		Belägg per föreställning	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Stora scenen	183	202	183 908	199 018	1 005	985
Lilla Scenen	42	35	2 557	2 091	61	60
Skövdescenen	43	12	3 382	2 767	79	231
Konserter och övrigt	40	33	19 433	22 064	486	669
Turnéer	100	25	5 267	4 711	53	188
Dansturnéer	<u>11</u>	<u>14</u>	<u>6 843</u>	<u>9 949</u>	<u>622</u>	<u>711</u>
	419	321	221 390	240 600	528	750

BESÖKARE ÖVRIGA AKTIVITETER 2016 - 2013

Antal besökare	2016	2015	2014	2013
Introduktioner och samtal	9 325	5 895	12 009	9 744
Guidningar	6 067	7 548	9 477	9 562
Skapa verksamhet	1 564	3 638	1 893	0
Barn- och diskantkör repetitioner	3 522	2 855	2 844	2800*
Övrigt (lunchmusik mm)	<u>8 743</u>	<u>8 551</u>	<u>7 676</u>	<u>4 422</u>
	29 221	28 487	33 899	23 728

OPERA STORA SCENEN

	Antal förest.	Tot. antal besökare	Besök. per förest	Beläggning %
Fallet Makropulos	3	2 216	739	58%
Figaros bröllop	7	7 531	1 076	84%
Madame Butterfly	20	25 062	1 253	98%
Hamlet	11	8 034	730	57%
Macbeth	6	4 734	789	62%
Idomeneo	11	9 284	844	66%
Vikingarna	1	643	643	58%
Carmen	8	9 585	1 198	94%
	67	67 089	1 001	79%

DANS STORA SCENEN

Noetic +	4	2 217	554	58%
Teshigawara	10	4 532	453	48%
Romeo och Julia	3	2 830	943	85%
Icon	11	6 366	579	61%
Eldfågeln	5	5 589	1 118	89%
	33	21 534	653	65%

MUSIKAL STORA SCENEN

Crazy For You	21	21 112	1 005	79%
Hair	42	54 467	1 297	96%
Jultrad-i-trion	6	6 334	1 056	78%
	69	81 913	1 187	89%

KONSERTER OCH ÖVRIGT STORA SCENEN

Trettondagskonsert	1	1 018	1 018	95%
Blue Planet	4	4 149	1 037	99%
Hamlet 360°	1	725	725	57%
Festkväll	1	902	902	100%
Säsongspresentation konsert	1	1 258	1 258	100%
Kulturkalaset dans	1	941	941	100%
Kulturkalaset opera	2	2 216	1 108	87%
Farligt begär	1	610	610	55%
Ljus och mörker	1	757	757	68%
Carmen 360°	1	796	796	72%
	14	13 372	955	86%

LILLA SCENEN

	Antal förest.	Tot. antal besök.	Besök.per förest.	Beläggning %
Fridas visor	4	410	103	99%
Lite Lennart...	7	381	54	99%
Northern (de) Lights	6	415	69	86%
GO och Röda Korsets Internat. kör	2	240	120	97%
GO Barnkör och Diskantkör	3	367	122	100%
Sagofoajé	<u>20</u>	<u>744</u>	<u>37</u>	<u>100%</u>
	42	2 557	61	95%

SKÖVDESCENEN

Jul i vårt hus	5	573	115	96%
Lördagskonserter Skövde	6	593	99	91%
Lunchkonserter	4	344	86	77%
Lite Lennart...	24	1 376	57	88%
Fridas Visor	3	246	82	82%
Publika Framträdanden	<u>1</u>	<u>250</u>	<u>250</u>	<u>100%</u>
	43	3 382	79	89%

KONSERTER OCH ÖVRIGA AKTIVITETER

Foajékonserter	10	1 985	199
Orkesterkonsert Farligt Begär	2	1 300	650
Genrep	10	6 406	641
Publika framträdanden	14	9 583	685
Danskurs	<u>4</u>	<u>159</u>	<u>40</u>
	40	19 433	486

TURNÉER

Lite Lennart...	38	2 374	62
Fridas visor	14	782	56
Matsalen	<u>48</u>	<u>2 111</u>	<u>44</u>
	100	5 267	53

INTERNATIONELLA DANSTURNÉER

St Pölten	2	2 058	1 029
San Sebastian	2	515	258
Barcelona	3	900	300
Paris	<u>4</u>	<u>3 370</u>	<u>843</u>
	11	6 843	622

MÖTEN MED PUBLIKEN

GöteborgsOperan arbetar på många sätt för att skapa engagemang, tillgänglighet och bredda publikunderlaget. Verksamheter och aktiviteter som fungerar som länkar mellan GöteborgsOperan och publiken är exempelvis vädarna, guidningar, säsongspresentationer och andra aktiviteter som är öppna för alla. En annan viktig del är att ständigt utveckla informationen via digitala och sociala medier.

Värdarna

Våra värdar är tillsammans med restaurangen vårt ansikte utåt. De flesta av GöteborgsOperans värdar är timanställda och många har ett annat yrke eller sysselsättning utanför operan, såsom studerande, läkare, sjuksköterskor, arkitekter, egenföretagare, affärsföreståndare, fotografer, florister, musiker, lärare, jurister med mera. Värdarnas personliga kvaliteter och samlade arbetslivserfarenhet, utbildningar och livserfarenheter är en stor tillgång i det publika arbetet. De är GöteborgsOperans ansikte, ögon och öron bland publiken och möter både positiv och negativ respons direkt, öga mot öga med gästerna.

Värdarna ingriper vid incidenter och tillbud, både mindre allvarliga sådana som tillfällig sjukdomskänsla och förseningar, och mer allvarliga situationer där gäster behöver vård. Värdarna är utbildade i hjärt- och lungräddning och det finns alltid en värd på plats som är utbildad för att använda hjärtstartare (defibrillator). Vid allvarigare sjukdomsfall och skador tillkallas alltid ambulans, vilket sker någon gång i månaden.

Guidade turer

Att gå guidad tur på GöteborgsOperan har varit mycket populärt alltsedan starten 1994. Under 2016

genomfördes strax över 240 guidade turer för sammanlagt drygt 6 000 personer.

På den omkring en timme långa rundvandringen visas olika delar av huset och guidens uppgift är att belysa allt det arbete som sker bakom, vid sidan av, under och över kulisser och scener på alla tio våningarna.

Introduktioner

På Stora Teatern anordnades introduktioner redan till *Tintomara* på 1970-talet för att hjälpa publiken att förstå detta nyskrivna verk. Introduktionerna blev en sådan framgång att man valde att fortsätta med detta, som ett av de första operahusen i världen.

Omkring 20 procent av publiken på både opera- och dansföreställningarna går också på den 20 minuter långa introduktionen, med fri entré, som hålls en timma innan föreställningen börjar. Introduktionerna är ett viktigt redskap för att förmedla det som besökarna kan behöva för att antingen förstå eller fördjupa sig i föreställningen och verket. Det är lika viktigt att fånga nybörjaren som det är ge en luttrad konnässör något extra under introduktionen.

Samtal vid premiärer

I samband med premiärer arrangeras öppna samtal och seminarier på Lilla scenen. Dessa samtal ger publiken möjlighet att lära känna föreställningen och få en djupare inblick i handling och bakgrund. Uppsättningens konstnärliga team och solister/dansare berättar om sitt arbete. Ofta bjuds en gäst in för att ge en särskild syn på verket. Det kan vara allt från personer som har dagsaktuell koppling till handlingen som språkprofessorer, frälsningssoldater, psykologer eller konstvetare, till sångare eller dansare som har gjort de aktuella rollerna tidigare under sina karriärer.

Moderator för samtalen är GöteborgsOperans dramaturg. En del samtal förs på engelska och alla har fri entré. Samtalen har under 2016 varit mycket uppskattade och välbesökta. Det har även gjorts ljudupptagningar av samtalen som lagts upp som podd på opera.se.

Konserter med fri entré

Konserter i operahuset eller på andra platser med fri entré är ett sätt att öka tillgängligheten till GöteborgsOperans utbud. Årets säsongspresentation den 25 maj, som innehöll exempel ur opera- och musikalrepertoaren för den kommande säsongen 2016/2017, lockade en stor publik. När säsongen sedan inleddes i augusti med konsert på Stora scenen under Kulturkalaset (också den med fri entré) ringlade kön lång för att få ta del av våra två repriserande konserter under en dag. Utöver dessa konserter, genomfördes även nio foajékonserter under året, alla med fri entré.

Danskompaniet egen säsongspresentation

Danskompaniet hade för första gången sin egen säsongspresentation (fri entré) på Stora scenen i augusti. Då bjöds det på highlights från säsongens repertoar, dokumentärfilm kring arbetet med lera i *Icon*, samtidigt som publiken fick en inblick i tankar och vision bakom programläggning och konstnärlig intension.

Efter verket *Your Passion is Pure Joy to Me*, som avslutade presentationen, kunde publiken samtala och ställa frågor till dansarna och den nya konstnärliga ledaren Katrín Hall som precis hade tillträtt.

Hon efterträdde Adolphe Binder och har under hösten börjat sätta sin prägel på GöteborgsOperans Danskompani.

Hennes mål är att utveckla mötet med publiken, för att nå en så mångskiftande publik som möjligt. Under hösten bjöd hon till exempel in göteborgarna till en öppen repetition av verket *Kodak* och hon ledde eftersamtal i samband med föreställningen *Icon*. I pausen under *Icon* kunde publiken dessutom prova på att skapa egna konstverk av lera. Tanken med de olika aktiviteterna är att utveckla dialog och samtal med publiken på kontinuerlig basis.

Öppet hus på höstlovet

Öppet hus den 4 november blev en mycket välbesökt och uppskattad dag med fri entré. Vi bjöd in till Sagotältet, en öppen repetition och sing-along med kören samt möjlighet att kika in i salongen på en repetition av operan *Carmen* med orkester, kör och solister. Andra aktiviteter var att få se hur teaterteknikerna arbetar med ett scenbyte på Stora scenen och att få prova kläder, hattar och peruker från kostymförrådet och bli sminkad med teatersmink. Dessutom bjöds det på pianounderhållning och guidade turer.

GöteborgsOperan i Nordstan

December inleddes med ett event i Nordstan där vi bjöd på julsånger, orkestermusik och alldans. Publiken och Nordstans besökare inbjöds att dansa tillsammans med Fredrik Benke Rydman och GöteborgsOperans Danskompani med gäster. Vi utlovade ett minne för livet när Fredrik Benke Rydman lärde ut alldans-koreografi ur sin egen tolkning av Stravinskis *Eldfågeln*.

Tillgänglighet och hjälpmedel

GöteborgsOperan ska möta sin publik med hög kvalitet på service, kunskap och bemötande och verka för en bred tillgänglighet. Verksamheten ska anpassas så att föreställningarna är tillgängliga för personer med funktionsvariationer. Vårdarna har en viktig uppgift i att hjälpa personer med funktionsvariationer, för att på ett flexibelt och individanpassat sätt ge förutsättningar för en bra upplevelse.

För rullstolsburna finns särskilda platser på parkett. Den som har nedsatt hörsel kan låna hörslina. För personer med synnedsättning syntolkas vissa föreställningar. Under 2016 syntolkades fyra

föreställningar – en *Madame Butterfly*, en *Crazy for you* och två *Hair*. Om en föreställning sjungs på annat språk än svenska används textmaskin med svensk översättning.

Säsongsprogram, föreställningsprogram för musikal och informationsfoldern *Det här är GöteborgsOperan* finns numera som talbok. Handlingen för alla våra operor finns i Lättläst version. Texten på webbplatsen kan man få uppläst via ReadSpeaker.

I caféerna, barer och restaurangen tas självklart hänsyn till eventuell matallergi eller matintolerans.

Erbjudanden till studenter

Under året har vi fortsatt arbeta för att finna nya besökare. Med olika slags samarbeten och riktade erbjudanden hittar nya grupper till GöteborgsOperan. Bland annat har studenter via Göteborgs universitet och Chalmers uppvaktats vid terminsstarten när vi medverkat vid olika välkomstaktiviteter. Genom Studentlistan når vi cirka 600 studenter med erbjudanden om sista minuten-biljetter för 150 kr. GöteborgsOperan samarbetar också med Mecenat, ett medlemskort med studentrabatter.

Digitala och sociala medier

För att skapa engagemang, öka tillgängligheten och bredda publikunderlaget arbetar vi med att ständigt utveckla informationen via digitala och sociala medier.

Användningen av webbplatsen *opera.se* ökade stadigt under 2016. Antalet nya besökare ökade med drygt 11 procent jämfört med 2015. Av det totala antalet besökare var hälften återkommande, hälften nya besökare. Andelen biljetter som köps via webben uppgår till cirka 64 %.

opera.se	2015	2016	ökning i procent
Nya användare	577 852	644 394	11,52
Sidvisningar	2 836 098	3 527 947	24,39
Sidor per besök (session)	2,64	2,93	11,10
Sessionslängd i genomsnitt	2 min 30 sek	2 min 42 sek	8,41

Antalet följare på Facebook, Instagram och Twitter har också ökat under 2016. Vid årets slut hade GöteborgsOperan nästan 17 500 följare på Facebook, vilket är en ökning med mer än 5 300 sedan föregående år. GöteborgsOperans Danskompani hade strax över 6 000 följare (3 659) på Facebook. På Instagram hade vi 4 407 följare (2 270) vid årets slut och på Twitter 696 (484). Sammantaget gör detta mer än 28 600 följare i sociala medier.

Många tiotusentals människor nås via sociala medier, både i Sverige och i andra länder. Ett exempel på stor räckvidd är trailern för dansverket *Icon* som delades 688 gånger och fick en dynamisk räckvidd på mer än 156 000 personer. Även sådant som inte är direkt kopplat till verksamheten, som bikuporna och solcellerna, engagerar på sociala medier.

Digitala sändningar med GOfilm

I december 2016 började vi sända i mindre skala från vår nya plattform GOfilm, www.gofilm.se. Först ut var konserterna *Carmen 360°* samt *Ljus och Mörker*. De första mottagarna var äldreboenden.

Från och med januari 2017 går vi ut till allmänheten med streamade sändningar. Varje säsong spelas ett antal väl valda uppsättningar in för att sändas via webbplatsen. Inspelningarna håller hög kvalitet och produceras av GöteborgsOperans egen inspelningsstudio. Webbforeställningarna textas när det är motiverat.

De inspelade webbforeställningarna finns tillgängliga under en begränsad tid. Inför varje ny webbforeställning skickas information ut till de primära målgrupperna inom Västra Götalandsregionen, som äldreboenden, skolor och fritidsgårdar samt förskolor. För de webbforeställningar som i första hand riktar sig till barn och unga kommer det att finnas lärarmaterial för nedladdning på *opera.se*.

GOfilm är ett led i GöteborgsOperans arbete att göra scenkonsten mer tillgänglig och nå en bredare publik.

OperaShop

GöteborgsOperans butik har produkter som ska skapa ett mervärde för publiken. Vi har valt att satsa på barnen och säljer böcker och saker som lockar till musikens och teaterns värld. Här finns även facklitteratur om musikteater samt ett brett och djupt

sortiment av klassisk musik i allmänhet och opera och dans i synnerhet på både cd och dvd. Säsongens aktuella verk finns alltid i olika utgåvor. OperaShopen omsätter omkring 1 miljon kronor om året.

Restaurang, café och bar

GöteborgsOperans Restaurang serverar mat och dryck i samband med föreställningar och erbjuder dessutom personalmat, lunch i foajén, skräddarsydda företagsarrangemang, uthyrningar och event. Restaurangen öppnar 2,5 timmar före föreställningen och har plats för 150 gäster.

Caféerna öppnar 1 timme och 15 minuter innan ridån går upp och erbjuder drycker, smörgåsar och bakverk. I pausen kan man även köpa förfriskningar i GöteborgsOperans garderober. Där finns samma utbud som i caféerna. OperaBaren ligger två trappor upp. Den öppnar två timmar före föreställningen och har 40 bokningsbara platser för matgäster. Hela restaurangverksamheten är Svanenmärkt och är sedan 2016 ansluten till nätverket Hållbara Restauranger. Nätverket vill påverka restaurangbranschen att arbeta mer hållbart. I fokus ligger sex områden: mat, miljö och klimat, reko, kommunikation och ekonomi.

GöteborgsOperan i medierna

GO har under 2016 synts i 890 svenska artiklar i traditionell media. I ett föränderligt medielandskap gäller det att ompröva gamla sanningar och försöka nå ut på nya sätt. Förutom traditionell mediebearbetning

lägger vi allt mer arbete på att hitta nya vinklar på våra produktioner. Det finns ett intresse att skriva om GöteborgsOperan ur andra perspektiv – att få titta in bakom kulisserna. Förutom i dagspress har vi under 2016 synts i flera tidskrifter, där utgångspunkten inte har varit de enskilda föreställningarna. Några exempel:

- Populär Historisk tidskrift skrev om hur vi uppmärksammade Shakespeare i samband med Shakespeare-jubiléet.
- Tidningen Vi gjorde ett sexsidigt reportage med fokus på ateljéernas arbete med teaterblodet i *Idomeneo*.
- Två Dagar, Göteborgs-Postens helgbilaga, skrev om arbetet med leran i *Icon*.
- Tidskriften Modern Filosofi tog upp temat hämnd i *Elektra*, ur ett filosofiskt perspektiv (publicering januari 2017)
- Hair Magazine (branschtidning för frisörer) skrev om mask- och kostymavdelningens arbete med *Hair*.
- RUMba (Riksföreningen Unga musikers tidning) gjorde ett stort reportage om en av gitarristerna i *Hair*.

I augusti medverkade våra musikalare från *Hair* i TV-programmet *Lotta på Liseberg* (allsång på TV4). Framträdandet fick stor genomslagskraft. Det sågs live av 7 000 i publiken (genrep samt sändning) och själva TV-sändningen nådde 1 030 000 tittare. Inslaget delades även flitigt på sociala medier bland annat på Facebook. Inlägget där vi delade deras video fick en dynamisk räckvidd på 34 000 personer. I oktober sände Sveriges Television GöteborgsOperans uppsättning av *Notorious*, som hade urpremiär i september 2015. *Notorious* ingick i SVT:s helkväll om Alfred Hitchcock.

Vad tycker besökarna?

Förutom de ordinarie kundundersökningar som görs i samband med varje uppsättning, har vi under 2016 gjort ett flertal mindre undersökningar och uppföljningar i samband med event och om enskilda frågor.

GÖTEBORGSOPERAN SOM SAMHÄLLSAKTÖR

GöteborgsOperan har en central roll i samhällsutvecklingen genom att stärka invånarnas engagemang och därigenom ge individerna möjlighet att växa som samhällsmedborgare. Denna roll är särskilt tydlig i GO Skapa, som tar tillvara människors egen skaparkraft och deltagande i kreativa processer. GöteborgsOperan ska också vara en angelägen del av civilsamhället och verka inom olika institutioner, organisationer och arrangörer genom att bygga nätverk. Genom samproduktioner med andra operahus, gästspel och turnéer har GöteborgsOperan ett omfattande internationellt samarbete.

SAMARBETEN LOKALT OCH REGIONALT

GO Skapa

Inom ramen för GO Skapa har vi under 2016 haft samarbeten med Mentor Sverige (guidad visning samt dansworkshop för ungdomar och deras mentorer), Göteborgs Stads boende med särskild service (guidad visning plus minikonsert), Center för Språkintröduktion (guidad visning och repetitionsbesök) samt Handelshögskolan (guidad visning och studiebesök med fokus på projektledning och verkstäder).

I maj samarbetade GO Skapa för första gång med Svartedalsskolan i Biskopsgården. Elever på skolan producerar en egen festival varje vår och önskade detta år att ha med GöteborgsOperan. Efter samråd mellan skolans festivalkommitté och GO Skapa blev det en konsert på en lastbil med fyra stråkmusiker från GöteborgsOperans Orkester.

Folkbildning och kultur i samverkan

Sedan 2014 är GöteborgsOperan aktiv inom projektet Folkbildning och kultur i samverkan. Det är ett regionalt initiativ som satsar på att utveckla nya och fördjupade samarbeten mellan folkhögskolor och kulturinstitutioner i Västra Götalandsregionen. Under 2016 har vi för första gången samarbetat med alla åtta medverkande folkhögskolor i projektet under samma år. Vi har erbjudit ett varierat program av guidade visningar, repetitionsbesök, samtal och workshops, utifrån en bred repertoar: *Figaros bröllop*, *Madame Butterfly*, *Macbeth*, *Hair* och *Carmen*.

Matsalen med Regionteater Väst

I ett samarbete med Regionteater Väst producerades dansföreställningen *Matsalen*. Koreografen Björn Säfsten och videokonstnären Lisa Tan skapade en interaktiv dansföreställning för elever i årskurs 2-5 i Västra Götaland. Medverkande var dansare från både Regionteater Väst och GöteborgsOperans Danskompani. Föreställningen hade urpremiär 1 mars 2016.

Auktion för en bättre stad

GöteborgsOperan vill bidra till ett bättre samhälle. Därför skänkte vi Hair-konstverk till organisationer i Västra Götaland som arbetar för ökad integration och/eller verkar för att förbättra situationen för unga människor i utanförskap. Av cirka 60 nomineringar valde en jury ut fem organisationer – Sandarna BK lag C, Buff, Hänget, Passalen och Schyssta kompisar.

Dessa organisationer fick sedan hjälp av Göteborgs Auktionsverk att auktionera ut konstverken. Det var graffiti-konstnären Gouge som hade skapat dem utifrån porträtt av musikalartisterna i *Hair*, tagna av fotografen Mats Bäcker. Budgivningen startade som nätauktion den 30 augusti. Den avslutades i GöteborgsOperans foajé den 10 september, i samband med premiären av *Hair*. Intäkten uppgick till 72 100 kr som oavkortat gick till de fem organisationerna.

Vår kampanj för *Hair* vann senare under hösten guld i Svenska designpriset 2016. Juryns motivering: "För att åtskilliga regler förkastats och boxar krossats i detta fyrverkeri av upplevelser."

Sponsorer

GöteborgsOperan har över 250 000 besökare varje år. Här finns unika möjligheter för regionens företag och organisationer att exponera sitt varumärke i kulturella sammanhang. Sponsring och samarbete kan ske på fyra olika nivåer – huvudsponsor, operasponsor, sponsor eller en nivå som vi kallar Tag Plats. Vi skräddarsyr också olika former av näringslivssamarbeten. Göteborgs Hamn brukar till exempel arrangera Hamndagen förlagd till

GöteborgsOperan. I september 2016 invigdes den av EU- och handelsminister Ann Linde.

Den 12 maj arrangerades en nätverkskväll för sponsorer och samarbetspartners med musik, underhållning och efterföljande mingel med en specialkomponerad meny. GöteborgsOperans orkester och kör samt solister från Danskompaniet medverkade.

Externa aktörer

GöteborgsOperans lokaler kan upplåtas till olika arrangemang eller aktiviteter. Den 29 april hyrde Göteborg Wind Orchestra Stora scenen för konserten *A Tribute to Queen*. Lindesnes Trekkspillsklubb från Norge besökte GöteborgsOperan 13 augusti med sin dragspelsshow. I november tog vi emot ungdomsorkestrarna Västra Götalands Ungdomssymfoniker (Vägu), Stockholms Ungdomssymfoniker (SUSO) samt Norrbottens Ungdomssymfoniker i vårt hus då ungdomarna repeterade och förberedde sig inför sin gemensamma konsert på Göteborgs Konserthus.

Brandsäkerhet och övningar

Göteborgsoperan har en starkt utvecklad säkerhetskultur och medverkar i nätverk för säkerhetsfrågor, både i Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stad.

Brandskydd är av högsta prioritet, larmorganisationen övas kvartalsvis och brandskyddsinformation till ny personal ges varje månad. Årligen utförs en oförberedd utrymningsövning av hela huset. Vid säsongstarten 2016 genomfördes en publik utrymningsövning i samband med ett genrep.

Vi har ett gott samarbete med polisen och bomb-söksgruppen över regelbundet i lokalerna. Våren 2016 upplät vi lokalerna till polisen för en övning i akutsjukvård. Ett scenario utspelades där ett par personer skjuter i salongen vid en skolföreställning och insatsstyrkan konfronterar och tar hand om gärningsmännen. I samband med omhändertagandet "skadas" flera av insatspoliserna och tas om hand av sjukvårdsutbildade poliser i insatsstyrkan. Efter övningen samlades statister och operans personal för genomgång och samtal med polisen.

INTERNATIONELLA SAMARBETEN

Operasamarbeten

GöteborgsOperan har allt mer etablerat sig som en partner i internationella samarbeten och samproduktioner.

I februari 2016 hade *Madame Butterfly* premiär i regi av den japanske teatermannen Yoshi Oida. Detta var en samproduktion med Finlands Nationalopera, där den kommer att ha premiär under 2017. Höstens första operaproduktion var *Idomeneo* av Mozart. Denna produktion görs i samarbete med Litauens Nationalopera i Vilnius, där den kommer att spelas under 2018 och 2019. Båda dessa produktioner är alltså originalproduktioner från GöteborgsOperan, som får ett vidare liv i Europa.

En annan originalproduktion är dubbelverket *Riddar Blåskäggs borg* och *Erwartung*, som producerades och spelades på GöteborgsOperan våren 2015. Denna produktion framfördes vid Janáček-festivalen i Brno i oktober 2016 med samma rollbesättning.

Höstens andra operaproduktion var *Carmen*. Denna har köpts från Glyndebourne i England, där den spelats flitigt och den har nu anpassats till GöteborgsOperans scen. Vi förhandlar med andra scener som vill hyra denna produktion.

Musikalsamarbeten

Under 2016 har GöteborgsOperan fortsatt att samarbeta med internationella produktionsteam, agenter och förlag. Vi har också arbetat med förberedelserna för *Phantom of the Opera*, som GöteborgsOperan producerar i samarbete med Finlands Nationalopera, där den spelades 2015/2016.

GO Skapa i världen

Det finns ett stort internationellt intresse för GO Skapas verksamhet. 2016 var verksamheten i fokus på två seminarier vid Opera Europas konferenser i Amsterdam respektive Berlin. Vi tog emot en grupp kollegor från Den Norske Opera & Ballett, som ville få veta mer om Skapas inriktning på deltagande. Vår chef för GO Skapa föreläste på Opera Europas årliga Opera Management Course.

Danskompaniet på turné

GöteborgsOperans Danskompani är hett efterfrågat på de internationella turnéscenerna. Under våren 2016 besöktes fyra europeiska städer: Sankt Pölten, Barcelona, San Sebastian och Paris. Verken som framfördes var *Noetic*, av Sidi Larbi Cherkaoui, *Metamorphosis* av Saburo Teshigawara och *Mongrel* av Marina Mascarell, totalt tio föreställningar. Under turnén arrangerades också välbesökta publiksamtal i samband med föreställningarna. Turnén mottogs mycket väl av både publik och recensenter och har genererat nya inbjudningar.

Gästspel

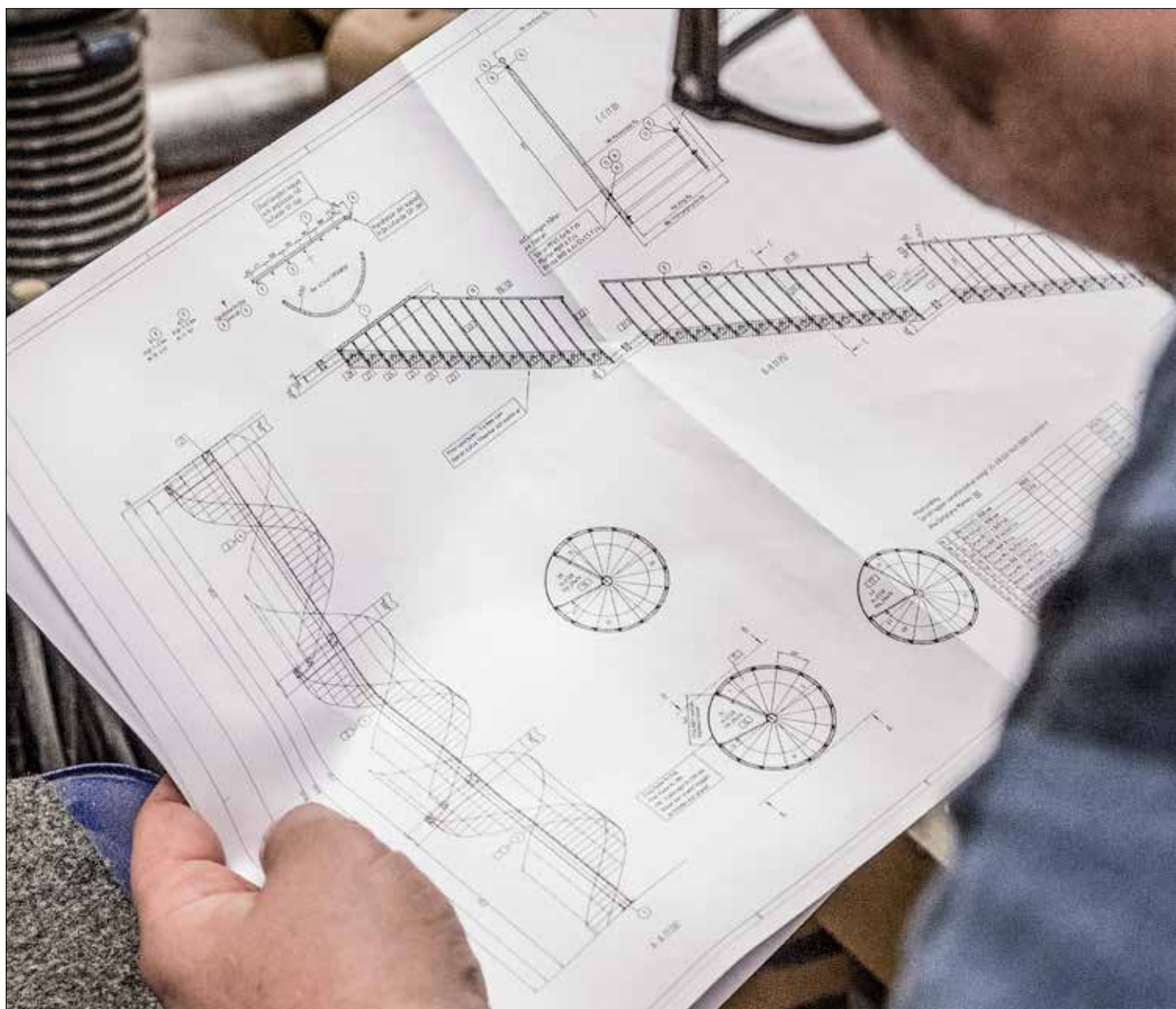
Semperoperans balettkompani (Dresden) gästspelade i början av juni med *Romeo och Julia*. Ett klassiskt Shakespeare-verk i modern tolkning, i ny koreografi av Stijn Celis till Sergej Prokofjevs musik.

I augusti presenterade GöteborgsOperan Ohad Naharins världsberömda danskompani Batsheva Dance Company som framförde *Last Work* på Stora scenen. Det var avslutningen på Göteborgs dans- och teaterfestival, men även början på danskompaniets säsong 2016/17, då Ohad Naharin tillhör en av dansvärldens stora ikoner och är representerad med uppsättningen *Max+* våren 2017.

Opera Europa

GöteborgsOperan är medlem i samarbetsorganisationen Opera Europa som består av 170 operahus och operafestivaler i 43 länder. Organisationen har, förutom samarbeten för operaproduktioner, även specialistforum för olika yrkeskategorier. 2016 innehade GöteborgsOperan ordförandeposten i styrgruppen för marknad och kommunikation samt var medlem i styrgruppen för Green team (Sustainability).

MEDARBETARE

Under 2016 hade GöteborgsOperan 522 medarbetare räknat på årsbasis. Det är något färre än 2015. Antalet anställda kan variera mellan olika år beroende på vilka produktioner som sätts upp. Förändringen berodde på stora produktioner 2015 som krävde mycket personal. 2016 var mer av ett normalår. Medarbetarnas professionalitet, engagemang och nyskapande är avgörande för GöteborgsOperans framgång och kvalitet. Här arbetar omkring 1 200 personer under ett år inom ett 90-tal yrkeskategorier.

Organisation

Bakom allt som publiken ser, finns en professionell organisation med en mängd olika kompetenser – allt från ljussättning och perukmakeri till datasystem och marknadsföring. Vissa medarbetare arbetar med den regionala verksamheten på Skövdescenen. För att säkra kvaliteten och effektiviteten ses organisationen över kontinuerligt.

Under året har ett antal chefer påbörjat olika typer av utvecklingsprogram i syfte att stärka sitt ledarskap och hitta verktyg för att hantera den komplexitet som finns i ledarrollen.

Arbetsmiljö

Under 2016 har vi, utöver regelbundet återkommande arbetsmiljöutbildningar, utbildat chefer, arbetsledare och skyddsombud i Arbetsmiljöverkets nya föreskrifter (AFS 2015:4) Organisatorisk och social arbetsmiljö. I anslutning till detta har arbetet med en medarbetarenkät startat, där fokus kommer att ligga på just den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Medarbetarenkäten genomförs under 2017.

Det interna arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet pågår kontinuerligt med årliga arbetsmiljö- och skyddsronder på avdelningarna samt via riskronder i varje projekt.

All ny personal får en genomgång av brandskyddet och en stor intern utrymningsövning genomförs varje år. Dessutom övar vår brandskyddsorganisation (portvakt, värdar, scen, inspicienter) fyra gånger per år.

Samverkan

Alla samverkansrepresentanter fick möjlighet att under en dag diskutera hur vi samverkar på bästa sätt. En arbetsgrupp har dessutom tittat över vårt samverkansavtal och organisationen kopplat till detta. Arbetet är i sitt slutskede och förhoppningen är att kunna implementera vissa förbättringar under 2017.

Hälsa

Vi fortsätter att genomföra interna friskvårdsaktiviteter som qigong, kickboxning och yoga som erbjuds varje vecka och det välutrustade gymmet är välbesökt.

Sjukfrånvaron uppgick 2016 till 3,81 procent (2,17 procent för kvinnor och 1,64 procent för män). Korttidsfrånvaron (≤ 14 dagar) är nästan lika för kvinnor och män (0,96 procent för kvinnor respektive 1,01 procent för män). Långtidsfrånvaron, ≥ 60 dagar, skiljer sig åt mer. Där står männen för en tredjedel jämfört med kvinnorna (kvinnor 1,04 procent, män 0,31 procent).

Sjukfrånvaron på 3,81 procent av den totala arbetstiden har ökat med 0,51 procentenheter jämfört med de senaste årens jämna sjuktal. Frånvaron är fortfarande relativt låg, men analyser och åtgärder pågår regelbundet för att hålla nere sjuktalen.

Jämställdhet och mångfald

Medarbetarna på GöteborgsOperan består av nästan lika många kvinnor som män och representerar omkring 30 nationaliteter. Alla som anställs av GöteborgsOperan ska få information om vad diskriminering och trakasserier innebär samt ta ansvar för och se till att diskriminering och trakasserier inte förekommer i någon del av verksamheten.

Arbetet för jämställdhet innebär att bryta traditionella könsrollsmönster, att ge kvinnor och män lika möjligheter och rättigheter. Med mångfald menar vi allas lika möjligheter och rättigheter oavsett etnisk tillhörighet, kulturell bakgrund, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

GöteborgsOperan har en Jämställdhetsplan 2015-2017 samt en Mångfaldsplan för samma period.

Året inleddes med en inspirationsworkshop kopplad till planerna. Temat var hur varje grupp och avdelning hittar vägar för att implementera planerna och sätta egna avdelningsspecifika mål.

JÄMÅ-gruppen (Jämställdhets- och mångfaldsgruppen) har under året genomgått en webbaserad HBTQ-utbildning. Denna ska utvärderas för att se om detta kan vara en utbildning att sprida vidare i organisationen till chefer och medarbetare.

Inför kravet på att varje år göra lönekartläggning har vi under hösten arbetat med uppdatering av våra befattningsvärderingar.

INTERNKommunikation

Under 2016 har arbetet koncentrerats på att utveckla och ytterligare förbättra informationsflödet inom GöteborgsOperan.

GöteborgsOperans intranät

Intranätet med företagsnyheter och tillhörande avdelningsytor samt dokumenthantering har utvecklats vidare under 2016. En ny design och funktion på startsidan implementerades under våren, som följer den externa webbplatsens utformning. Den är även bättre anpassad för läsplattor och smartphones.

Dokumenthanteringen ligger på den gemensamma plattformen SharePoint. Under 2016 har fler tvärgruppsidor tillkommit.

Faktabanken innehåller kortfattad fakta om GöteborgsOperan, som styrelse, uppdrag, ekonomi, yrkesgrupper, produktionsprocessen med mera. Syftet är att alla anställda ska kunna hitta lättillgänglig och verifierad information vid till exempel en presentation av GöteborgsOperan. Faktabanken uppdateras minst varje halvår.

Det digitala pressrummet, som lanserades 2015, har slagit väl ut. Det består av tre enheter: Nyheter/pressklipp, Recensioner samt Arkiv. Allting är sökbart inom respektive enhet och tillgängligt för alla anställda. Två bildskärmar finns utplacerade i huset för detta ändamål. Åtkomst ges även via intranätet. Arkivet skickas halvårsvis digitalt till ett medieanalysoföretag.

E-post för anställda

Alla medarbetare med mer än sex månaders anställningstid har en e-postadress. Adressen är enhetlig och uppbyggd på samma sätt för samtliga användare. Från och med 2016 översätts de större nyheterna och viktig information som går ut via mejl till engelska.

Scendraget

Personaltidningen Scendraget har under 2016 utkommit vid fem tillfällen, med tre nummer på våren och två på hösten. Årets nummer har haft extra fokus på att berätta om olika processer inom GöteborgsOperan, till exempel hur den 8,5 meter stora handen i Mozartoperan *Idomeneo* tillverkas. Syftet är att ge mer kunskap om och skapa större förståelse för varandras arbeten och professionalism, samt lära känna kollegorna bättre.

MODERNT OCH EFFEKTIVT IT-STÖD

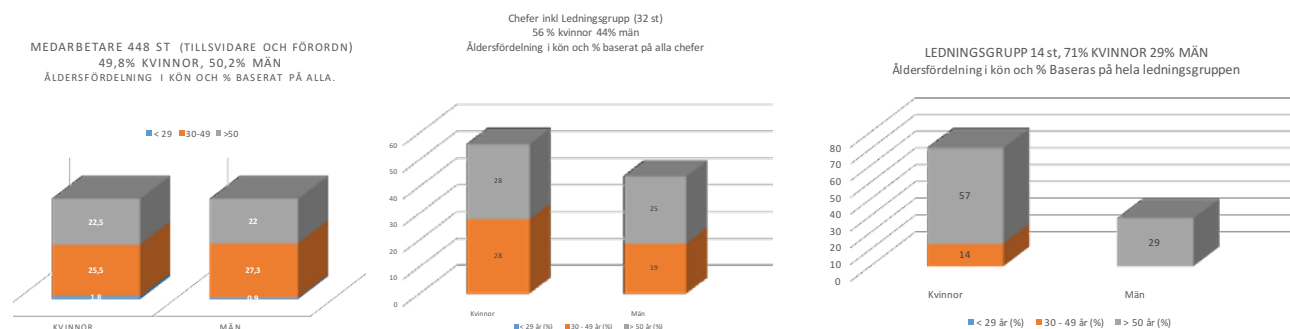
IT inom GöteborgsOperan ska skapa ett modernt och effektivt administrativt stöd för alla medarbetare, en rationell infrastruktur som bland annat ger förutsättningar för utveckling av "ett av norra Europas ledande operahus". IT ska också ge förutsättningar att sammanlänka GöteborgsOperan med nödvändiga externa miljöer (publik, kunder, samarbetsorganisationer, internationella team med flera) genom att bygga på etablerade standarder och produkter för informationsutbyte, samt säkerställa elektroniskt utbyte av information med bibehållen hög informationssäkerhet.

Under 2016 har vi bland annat arbetat med en utbyggnad av SAN (Storage Area Network). Det är en lagringslösning som möter alla kundkrav. Den etablerade utvecklingen av samarbetsplattformen SharePoint, med intra- och extranätsfunktion, dokumenthantering och BI (Business Intelligence), har fortsatt under året. Utbildning och kompetenshöjning har skett löpande efter behovsinventering och kompetensutvecklingsplaner bland medarbetarna. En förbättring av nätverk och fortsatt utökning av accesspunkterna för ett bättre WiFi har genomförts.

NYCKELTAL MEDARBETARE

Anställda	Konstnärlig personal	Teknik	Restaurang, lokalvård	Administration (inkl chefer)	Totalt
Tv-anst. heltid Kvinnor	77	65	9	57	208
Tv-anst. heltid Män	101	78	16	20	215
Tv-anst. deltid Kvinnor		8	2	5	15
Tv-anst. deltid Män	1	2	1	2	6
Totalt TV heltid + deltid	179	153	28	84	444

ÅLDERSFÖRDELNING KVINNOR/MÄN I CHEFSBEFATTNINGAR

SJUKFRÅNVARO I % AV TOTAL ORDINARIE ARBETSTID

Sjukfrånvaro i % av total ord. arb. tid	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinnor	2,17	2,16	1,97	1,94	1,73
Män	1,64	1,2	1,4	1,23	1,41
Summa	3,81	3,36	3,37	3,17	3,14

ÅRSVERKEN 2016

Kvinnor	261
Män	<u>261</u>
Summa	522

MILJÖ OCH HÅLLBARHET

GöteborgsOperan har under året fortsatt sitt strategiska arbete med hållbarhetsfrågor. Vid årsskiftet tillträdde en ny teknisk chef, tillika miljöchef och tillsammans med miljögruppen, miljösamordnare och miljökonsult har arbetet fortsatt i samma anda som tidigare. Samspelet mellan medarbetarnas initiativ och ledningens stöd är en nyckel till miljöarbetets framgång.

Arbetet med de övergripande miljömål som GöteborgsOperan haft utifrån Västra Götalandsregionens miljöprogram 2014-2016 har gått i mål. Det omfattar handlingsplaner för transporter, energi, avfall, kemikalier och livsmedel samt övriga frågor. Regionens miljöplan 2017-2020 beslutades i oktober och under november antog GöteborgsOperans ledning också de förslag till miljömål som ska gälla under kommande år. Fokus ligger fortsatt på transporter, energi, produkter, avfall, kemikalier och livsmedel, men med utvidgade mål och krav.

Nibelungens ring – klimatsmart och hållbart

Årets största miljönyhet var att GöteborgsOperan ska sätta upp Richard Wagners *Nibelungens ring* (fyra operor under fyra år, 2018–2021) med ett tydligt uttalat tema; klimatsmart och hållbart. Arbetet är ännu i sin linda, men visionen är tydlig och förväntningarna stora. Här finns en chans för GöteborgsOperans miljöarbete och engagemang att växa än mer. Det miljöarbete som pågår är en bra grund att stå på, men vi ska också använda oss av erfarenheter från en analys av föreställningen *Crazy for you*, där några centrala förbättringsmöjligheter på miljöområdet identifierades.

Åtgärder i löpande verksamhet

Under året har vi installerat närvarostyrd belysning på fler ställen, bytt ut till mer LED-belysning, bytt ut de två sista hissarna samt installerat prognosstyrning av värmesystemet. Samtliga åtgärder bidrog till minskad energiförbrukning. Resultatet för 2016 blev lägsta någonsin, 169 kWh/m², och därmed nåddes Västra Götalandsregionens mål 180 kWh/m² i egna fastigheter.

De interna transporterna sker till stor del med förnybara bränslen såsom el, biogas och diesel med hög inblandning av biodiesel, för att sänka koldioxidutsläppen.

För att hjälpa gäster att transportera sig till föreställningar på ett mer miljömässigt och ekonomiskt fördelaktigt sätt finns på webbplatsen tjänsten "We are together". Där ges gästen möjlighet till samåkning till olika kulturresemål i Västra Götaland.

Vi har arbetat med utbildningar och riskanalyser för att stärka medarbetarnas kunskaper kring säker hantering och inköp av kemikalier. Likaså har vi deltagit i ett seminarium för nya hållbara material till tyger, exempelvis cellulosa. Några enstaka färger, med mindre mängd miljö- och hälsofarliga komponenter, har också fasats ut.

För att öka andelen materialåtervinning har fler avfallskärl och miljöstationer installerats, likaså har svinnet mätts i restaurangen för att se om eventuellt onödigt matavfall kan minimeras. Graden materialåtervinning ökade till 41 procent, jämfört med 39

procent 2015 och mängden biologiskt avfall (mat) minskade i jämförelse med 2015.

Restaurangen har fortsatt sitt arbete som Svanenmärkt verksamhet och med att öka andelen ekologiska och MSC-märkta råvaror. Det interna målet för 2016 var att nå 46 procent och resultatet blev 46,07 procent och därmed nåddes Västra Götalandsregionens mål om 40 procent. Under 2016 anslöts restaurangen även till nätverket Hållbara Restauranger för att, tillsammans med andra restauratörer i Göteborg, försöka påverka branschen mot en mer hållbar riktning. Inom projektet har bland annat menyer klimatberäknats.

Miljökrav i upphandlingar

Under året har vi också haft ett fortsatt fokus på att ställa tydligare miljökrav och krav på social hållbarhet i upphandlingar. Under årets sista månad blev Västra Götalandsregionen Fairtrade-diplomerad. För att stödja rättvis handel kan GöteborgsOperan bidra med inköp av livsmedel såsom bananer, kaffe, te och kakao och av vissa arbetskläder som både är Svanen- och Fairtrade-märkta.

Externa samarbeten

För tredje året i rad anordnade GöteborgsOperan (3 oktober) invigningen av Framtidsveckan, där temat var "kulturens roll i att skapa ett hållbart samhälle", ett givet forum för ett operahus som också är en samhällsaktör. Vi har även genomfört samarbetsprojekt med studenter från Chalmers och Göteborgs universitet via Miljöbron för att hitta innovativa material till scenproduktioner samt ett logistikprojekt för smartare möbelhantering med återanvändning.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

GöteborgsOperan är ett helägt aktiebolag inom Västra Götalandsregionen.

Uppdrag och mål

GöteborgsOperan har i uppdrag att ge alla invånare tillgång till opera, dans och musikal. För att nå en större publik och locka fler till operahuset turnerar GöteborgsOperan runt om i regionen. Västra Götalandsregionen kulturnämnds uppdrag till GöteborgsOperan anger följande mål:

- GöteborgsOperan är ett av norra Europas ledande operahus förankrad i en bred publik.
- GöteborgsOperan samverkar med civilsamhället och det fria kulturlivet för att angå fler invånare i Västra Götaland.
- GöteborgsOperan är ett digitalt operahus som når ut nationellt.
- GöteborgsOperan ska även bidra till den utvecklingssektor som kulturen är, där nya företag bildas och fler arbetstillfällen skapas i samverkan med övriga Västra Götalandsregionens kulturinstitutioner.

Övergripande uppdrag

Vårt övergripande uppdrag är formulerat på följande sätt i GöteborgsOperans ägardirektiv:

GöteborgsOperan har en central roll i samhällsutvecklingen genom att stärka invånarnas engagemang och därigenom ge individerna möjlighet att växa som samhällsmedborgare.

GöteborgsOperan har uppdraget att ge alla invånare tillgång till opera, dans och musikal.

Västra Götaland som kulturprofil vinner alltmer nationellt och internationellt erkännande. Kulturen är därmed betydelsefull som marknadsförare av Västra Götaland och en viktig del av regionens upplevelsenäring och kulturturism. GöteborgsOperan ska fortsätta att med hög kvalitet och med olika aktiviteter runt om i regionen stärka Västra Götalands identitet. Detta kan innebära att utbudet får anpassas så att turnéer kan möjliggöras.

Verksamhetens mål

Våra produktioner och publika arrangemang ska angå besökarna och förmå att båda roa och oroa, mana till eftertanke och överträffa publikens förväntningar.

Vi ska möta vår publik med hög kvalitet på service, kunskap och bemötande och verka för en bred tillgänglighet. Det gäller såväl i förhållande till publikens ålder och scenkonstvana som för besökare med bakgrund i andra kulturer än den svenska.

GöteborgsOperan ska med egna uppsättningar och samproduktioner också synas på den internationella opera- och dansarenan och på så sätt bidra till att stärka Västra Götaland som kulturregion.

VERKSAMHET 2016

GöteborgsOperans verksamhet inkluderade under 2016 våra olika genrer, opera, dans, musikal och konserter. Föreställningar gavs på Stora och Lilla scenen i Göteborg, på Skövdescenen, under turnéer i regionen samt internationella gästspel.

Förutom egna produktioner på våra scener gav vi bla gratisföreställningar i foajen, guidade turer, utbildningar, workshops, introduktioner, samtal inför föreställningar, samt olika aktiviteter inom Skapa.

Årets konstnärliga verksamhet har präglats av en mer "klassisk" operasäsong än föregående år. En av produktionerna, det konsertanta framförandet av *Vikingarna*, var första etappen i satsningen på svenska operor som fortsätter under 2017 med *Kronbruden* och *Herr Arnes penningar*.

Danskompaniet har nått stora framgångar det gångna året. Dess danskonst och vision idag handlar mycket om att ta både konstnärliga och fysiska utmaningar. Research och fördjupning är viktiga delar av skapandeprocessen. Arbetssättet kräver ett stort mått mod, mångsidighet och styrka från varje dansare. GO Skapa har fortsatt sitt expansiva

program av olika kreativa projekt med deltagande och delaktighet som grund. *Sagofoajén*, Barnkör och Diskantkör, samarbeten med bland andra Röda Korset och Share Music & Performing Arts har varit bärande delar under året.

En viktig del för att nå invånarna i hela Västra Götalandsregionen är vår regionala verksamhet med basen i Skövde. Under året har två produktioner turnerat i regionen. Den ena var *Fridas visor* som efter premiären i Vänersborg spelades på 16 orter. Den andra var barnproduktionen *Lite Lennart*, en sagokabare för barn i årskurs 0-2, baserad på texter av Lennart Hellsing. Totalt spelades 69 föreställningar.

Under året producerades dansföreställningen *Matsalen* i ett samarbete med Regionteater Väst. Koreografen Björne Säfsten och Videokonstnären Lisa Tan skapade en interaktiv dansföreställning för elever i årskurs 2-5. Medverkande var dansare både från Regionteater Väst och GöteborgsOperans Danskompani. *Matsalen* spelades på ett flertal olika platser i Västra Götalandsregionen. Totalt spelades 48 föreställningar.

FLERÅRSÖVERSIKT (KKR)

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Nettoomsättning	74 217	89 919	69 240	77 409	75 053	72 254
Offentliga bidrag	340 018	333 407	337 571	326 919	305 234	300 002
Egenfinansiering	25%	29%	24%	27%	27%	27%
Pensions-och omställningskostn.	39 646	36 834	50 173	48 429	41 031	45 097
Rörelseresultat	1 377	524	-13 886	6 506	-1 336	-1 971
Resultat efter finansiella poster	1 356	557	-13 860	6 960	-683	-1 533
Balansomslutning	143 667	136 706	151 990	133 765	141 851	122 004
Soliditet	28%	28%	25%	38%	31%	37%
Medelantal anställda	522	540	523	510	503	502

Under säsongen 2015/2016 spelade Sveriges Television (SVT) in GöteborgsOperans storsatsning operan *Notorious*, med nyskriven musik av Hans Gefors och libretto av Kerstin Perski. Operan baserades på Alfreds Hitchcocks filmklassiker med samma namn. Föreställningen sändes den 22 och 23 oktober inom ramen för SVT:s programformat *Veckans Föreställning*.

Arbetet med publiken har som mål att få en stor, nöjd och mångskiftande publik. Återkommande undersökningar visar att så är fallet. Under året har vi arbetat med projektet Kunden i fokus, som ska ge fördjupad kunskap och förståelse om existerande och potentiella kunder. Det handlar bland annat om att optimera IT-systemet, blir smartare i kommunikationen, öka trafiken till webbplatsen och locka fler och olika slags besökare till GöteborgsOperan.

Ekonomi

GöteborgsOperans nettoomsättning, som till övervägande delen består av biljettintäkter och programintäkter, uppgick till 74,2 mkr (89,9 mkr). Minskningen i jämförelse med föregående år beror på förra årets musikal, *Kristina från Duvemåla*, som spelades 65 föreställningar under våren 2015.

Restaurangintäkterna uppgick till 25,3 mkr (27,4 mkr). Föregående år erhöll GöteborgsOperan en donation med 5 mkr från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur som stöd för den nyskrivna operan *Notorious*. Denna donation redovisades under övriga rörelseintäkter.

Glädjande nog har vi kunnat behålla vår förhållandevis höga nivå på sponsorintäkterna och utfallet för 2016 blev 11,0 mkr (10,7 mkr).

GöteborgsOperans egenfinansiering uppgår till 25 % (29 %). Biljettintäkterna svarar för 16 % (18%).

Investeringar

Periodens investeringar uppgick till 8,3 mkr (5,0 mkr).

Eget Kapital

GöteborgsOperans egna kapital uppgår vid utgången av 2016 till 28,2 mkr (27,9 mkr) samt obeskattade reserver till 14,5 mkr (13,5 mkr). Vår soliditet uppgår därmed till 29 % (28 %).

Resultat

GöteborgsOperans resultat efter finansiella poster uppgick för 2016 till 1,4 mkr (0,5 mkr).

Medarbetare

Under 2016 hade GöteborgsOperan 522 medarbetare räknat på årsbasis.

Antalet anställda kan variera mellan olika år beroende på vilka produktioner som sätts upp.

Som en följd av det nya pensionssystemet har pensionskostnaderna minskat.

Enligt Kulturrådets beslut ska dessa medel användas till kvalitetsstärkande åtgärder.

Vi har valt att dela in de kvalitetsstärkande åtgärderna enligt nedanstående tre principer:

- Kompetensutveckling och utbildning
- Utveckling av konstnärliga processer i våra produktioner
- Omställningsstöd

Samverkan med våra fackliga organisationer har skett under året kring dessa tre principer.

Miljö

Arbetet med hållbarhetsfrågorna har fortsatt under året. I november antogs de nya miljömålen som ska gälla under perioden 2017-2020. Transporter, energi, avfall, kemikalier och livsmedel är de områden som miljömålen är fokuserade på.

Bedömda risker

För att kunna uppfylla de mål som ligger i GöteborgsOperans uppdrag med bibehållen hög kvalitet samt upprätthålla internationell klass inom opera, dans, musikal och konserter krävs en hållbar finansiering, långsiktig planering och ett affärsmässigt arbetssätt. Verksamheten kräver god planering med flera års framförhållning, eftersom artister och konstnärliga team behöver kontrakteras lång tid före premiärdatum.

Verksamheten är också personalintensiv vilket medför oundvikliga kostnadsökningar.

Våra produktioner kräver en komplex logistik, organisation och spetskompetens av medarbetarna i operahuset.

Långsiktighet i finansieringen är avgörande för att

ha en ekonomi i balans samt att anslagen räknas upp i takt med kostnadsökningar. GöteborgsOperan har en hög egenfinansiering och är beroende av denna för att nå en ekonomi i balans. För att bibehålla den höga egenfinansieringen krävs noggranna analyser samt omvärldsbevakning inför planeringen av varje säsongs repertoar.

GöteborgsOperan AB:s tillgångar är till största delen investerade i verksamheten som bedrivs i den förhyrda fastigheten. Skador på anläggningen, förorsakade av till exempel brand, kan få stora negativa konsekvenser, dels i form av direkta skador, dels avbrott som försvårar eller omöjliggör att leva upp till åtagandena mot publiken. För att minska denna risk pågår ett kontinuerligt arbete med skadeförebyggande åtgärder och säkerhetsrutiner.

Utsikter för 2017

Planeringen av ett nytt scenkonsthus, GO+, fortsätter. Ett nytt scenkonsthus är en viktig del av GöteborgsOperans framtid, i första hand för att utveckla den konstnärliga verksamheten, öka intäkterna och skapa bättre förutsättningar för sponsorerna genom att tillhandahålla mötes- och konferensmöjligheter.

Styrelsen har antagit en regional produktionsplan för åren 2017-2021 som innebär att vi ska skapa två produktioner årligen för turné i regionen. Denna plan ska kompletteras med konserter och andra framträdanden och utgör en del av GöteborgsOperans uppdrag.

I slutet av 2016 slöts även ett treårigt avtal med Skövde Kommun som innebär att GöteborgsOperan säkerställer i genomsnitt tre uppsättningar årligen i Skövde. Detta är ett led i den ökade närvaron i Västra Götalandsregionen.

I slutet av året började vi sända i mindre skala från vår nya plattform GOfilm, www.gofilm.se. Från och med januari 2017 går vi ut till allmänheten med streamade sändningar. Varje säsong ska ett antal föreställningar spelas in för att sändas via

webbplatsen. Inspelningarna kommer att produceras av GöteborgsOperans egen inspelningsstudio. Webbföreställningarna kommer att textas i de fall det är motiverat. GOfilm är ett led i GöteborgsOperans arbete att göra scenkonsten mer tillgänglig och nå en bredare publik.

Under 2017 kommer GöteborgsOperan att intensifiera sitt arbete med internationella dansturnéer genom att ingå ett samarbetsavtal med koreografen Sidi Larbi Cherkaoui. Samarbetet inkluderar bl.a. danskompaniets debut på den internationellt prestigefyllda dansscenen Sadler's Wells i London.

Förslag till vinstdisposition

Till årsstämmans förfogande står följande vinstmedel:

Balanserat resultat 2 398 779

Årets resultat 355 917

2 754 696

Styrelsen föreslår att vinstmedlen disponeras så att i ny räkning överförs 2 754 696

Vad beträffar företagets resultat och ställning i övrigt, hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar med tillhörande bokslutskommentarer.

RESULTATRÄKNING

Belopp i kkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
Nettoomsättning	1	74 217	89 919
Offentliga stöd	2	340 018	333 407
Övriga rörelseintäkter	3	<u>41 672</u>	<u>48 829</u>
		455 907	472 155
Rörelsens kostnader			
Råvaror och förnödenheter		-7 293	-7 956
Övriga externa kostnader	4, 5	-70 688	-76 321
Personalkostnader	6	-369 363	-380 256
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar	7	<u>-7 186</u>	<u>-7 098</u>
Rörelseresultat		1 377	524
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		42	34
Räntekostnader och liknande resultatposter		<u>-62</u>	<u>-1</u>
Resultat efter finansiella poster		1 356	557
Bokslutsdispositioner			
Förändring av avskrivningar utöver plan		<u>-1 000</u>	<u>-</u>
Resultat före skatt		356	557
Skatt på årets resultat	8	<u>-</u>	<u>-</u>
Årets resultat		356	557

BALANSRÄKNING

Belopp i kkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Nedlagda kostnader på annans fastighet	10	5 871	6 117
Maskiner, inventarier och andra anläggningar	11	49 188	48 809
Pågående nyanläggningar och förskott	12	8 631	7 812
		<u>63 690</u>	<u>62 738</u>
Summa anläggningstillgångar		63 690	62 738
Omsättningstillgångar			
<i>Varulager m m</i>			
Färdiga varor och handelsvaror		1 151	1 409
		<u>1 151</u>	<u>1 409</u>
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		5 770	14 074
Fordringar hos ägaren	13	44 001	33 163
Skattefordringar		8 789	4 842
Övriga fordringar		4 255	3 060
Förutbetalda scenproduktionskostnader		13 443	9 800
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		2 387	7 391
		<u>78 645</u>	<u>72 330</u>
<i>Likvida medel</i>			
Kassa och bank		181	229
		<u>181</u>	<u>229</u>
Summa omsättningstillgångar		79 977	73 968
SUMMA TILLGÅNGAR		143 667	136 706

BALANSRÄKNING

<i>Belopp i kkr</i>	<i>Not</i>	<i>2016-12-31</i>	<i>2015-12-31</i>
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital (13 000 aktier)		13 000	13 000
Reservfond		<u>12 485</u>	<u>12 485</u>
		25 485	25 485
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		2 399	1 841
Årets resultat		<u>356</u>	<u>557</u>
		<u>2 755</u>	<u>2 399</u>
Summa eget kapital		28 239	27 884
<i>Obeskattade reserver</i>			
Akkumulerade avskrivningar utöver plan		<u>14 500</u>	<u>13 500</u>
		14 500	13 500
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Leverantörsskulder		14 962	20 200
Skuld till ägaren		3 663	
Skatteskulder		-	-
Övriga skulder		5 410	4 056
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	<u>76 892</u>	<u>71 065</u>
Summa kortfristiga skulder		100 927	95 322
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		143 667	136 706

EGET KAPITAL

<i>Belopp i kkr</i>	<i>Aktie- kapital</i>	<i>Reserv- fond</i>	<i>Balanserat resultat</i>	<i>Årets resultat</i>	<i>Summa eget kapital</i>
<i>Förändringar i Eget kapital</i>					
Eget kapital 2014-12-31	13 000	12 485	9 201	-7 360	27 326
Disposition enligt stämmobeslut			-7 360	7 360	-
Årets resultat				557	557
Eget kapital 2015-12-31	13 000	12 485	1 841	557	27 883
Disposition enligt stämmobeslut			557	-557	-
Årets resultat				356	356
Eget kapital 2016-12-31	13 000	12 485	2 398	356	28 239

KASSAFLÖDESANALYS

<i>Belopp i kkr</i>	2016-12-31	2015-12-31
Den löpande verksamheten		
Resultat efter finansiella poster	1 356	557
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet, m.m.	7 315	7 135
Betald inkomstskatt	<u>-3 947</u>	<u>-5 053</u>
	<u>4 724</u>	<u>2 639</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	4 724	2 639
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>		
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager	257	74
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar	8 470	7 537
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder	<u>5 605</u>	<u>-15 629</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten	<u>19 056</u>	<u>-5 379</u>
Investeringsverksamheten		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	<u>-8 266</u>	<u>-5 005</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten	<u>-8 266</u>	<u>-5 005</u>
Årets kassaflöde	10 790	-10 384
Likvida medel vid årets början	<u>33 392</u>	<u>43 776</u>
Likvida medel vid årets slut	<u>44 182</u>	<u>33 392</u>

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR TILL KASSAFLÖDESANALYS

<i>Belopp i kkr</i>		
Betalda och erhållna räntor		
Erhållen ränta	42	34
Erlagd ränta	-62	-1
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet m m		
Av- och nedskrivningar av tillgångar	7 186	7 098
Utrangeringar	<u>129</u>	<u>37</u>
	7 315	7 135
Likvida medel		
Följande delkomponenter ingår i likvida medel:		
Kassa och bank	181	229
Tillgodohavande på koncernkonto	<u>44 001</u>	<u>33 163</u>
	44 182	33 392

Noter med redovisningsprinciper och kommentarer

Belopp i kkr om inget annat anges

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNR 2012:1 Årsredovisning ("K3"). Principerna är oförändrade mot föregående år.

Värderingsprinciper m m

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Redovisning av intäkter

Intäkter har upptagits till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas utifrån genomförd föreställning, utförd tjänst eller levererad vara. Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras och att intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Erhållna bidrag intäktsförs i den period då de kostnader uppkommer som bidraget är avsett att kompensera. Erhållna bidrag som hänför sig till förväntade kostnader redovisas som förutbetalda intäkter.

Offentliga bidrag

Inkomster från offentliga bidrag som inte är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när villkoren för att få bidraget uppfyllts och de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla företaget samt inkomsten kan beräknas tillförlitligt.

Offentliga bidrag har värderats till det verkliga värdet av den tillgång som företaget fått.

Inkomster från offentliga bidrag som är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när prestationen utförs och de ekonomiska fördelar som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla företaget och inkomsterna kan beräknas tillförlitligt. Offentliga

bidrag har värderats till det verkliga värdet av den tillgång som företaget fått.

Bidrag som mottagits före dess att villkoren för att redovisa det som intäkts uppfyllts, redovisas som skuld.

Varulager

Varulagret värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet enligt först in- först ut- principen, respektive nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Därvid har inkuransrisk beaktats.

Fordringar

Fordringar har efter individuell värdering upptagits till belopp varmed de beräknas inflyta.

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta har omräknats till balansdagens kurs. Kursdifferenser på rörelsefordringar och rörelseskulder ingår i rörelseresultatet.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärdet med avdrag för ackumulerade avskrivningar.

Då skillnaden i förbrukningen av en materiell anläggningstillgångs betydande komponenter bedöms vara väsentlig, delas tillgången upp på dess komponenter.

Om en tillgång har delats upp på olika komponenter skrivs respektive komponent av separat över dess nyttjandeperiod.

Bedömda nyttjandeperioder och avskrivningsmetoder omprövas om det finns indikationer på att förväntad förbrukning har förändrats väsentligt jämfört med uppskattningen vid föregående balansdag.

Då företaget ändrar bedömning av nyttjandeperioder, omprövas även tillgångens eventuella restvärde.

Effekten av dessa ändringar redovisas framåtriktat.

Borttagande från balansräkningen

Det redovisade värdet för en materiell anläggningstillgång tas bort från balansräkningen vid utrangering eller avyttring, eller när inte några framtida ekonomiska fördelar väntas från användning eller utrangering/avyttring av tillgången eller komponenten. Den vinst eller förlust som uppkommer när en materiell anläggningstillgång eller en komponent tas bort från balansräkningen är skillnaden mellan vad som eventuellt erhålls, efter avdrag för direkta försäljningskostnader, och tillgångens redovisade värde. Den realisationsvinst eller realisationsförlust som uppkommer när en materiell anläggningstillgång eller en komponent tas bort från balansräkningen redovisas i resultaträkningen som en övrig rörelseintäkt eller övrig rörelsekostnad.

Avskrivningar enligt plan baseras på ursprungliga anskaffningsvärden minskat med beräknat restvärde och avskrivning sker över tillgångens beräknade nyttjandeperiod.

Följande avskrivningstider tillämpas:
Nyttjandeperiod

Materiella anläggningstillgångar

Nedlagda kostnader på annans fastighet 30 år
Datorer 3 alt 4 år
Musikinstrument, huvudsakligen 0 alt 10 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar 5 alt 10-15 år
Inventarier, verktyg och installationer 5 år

Förutbetalda scenproduktionskostnader

Scenproduktionskostnader som material, rättigheter, arvoden mm periodiseras över produktionens spelperiod. I posten förutbetalda scenproduktionskostnader redovisas periodiserade kostnader för föreställningar som genomförs kommande räkenskapsår.

Förutbetalda scenproduktionskostnader har värderats till nedlagda direkta externa kostnader fram till premiärdatum.

Leasingavtal

Ett finansiellt leasingavtal är ett avtal enligt vilket de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet av en tillgång i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren.

Övriga leasingavtal klassificeras som operationella leasingavtal. Samtliga leasingavtal redovisas enligt reglerna för operationell leasing.

Leasetagare

Leasingavgifterna vid operationella leasingavtal kostnadsförs linjärt över leasingperioden, såvida inte ett annat systematiskt sätt bättre återspeglar användarens ekonomiska nytta över tiden.

Inkomstskatter

Skattekostnaden utgörs av summan av aktuell skatt och uppskjuten skatt.

Aktuell skatt

Aktuell skatt beräknas på det skattepliktiga resultatet för perioden. Skattepliktigt resultat skiljer sig från det redovisade resultatet i resultaträkningen då det har justerats för ej skattepliktiga intäkter och ej avdragsgilla kostnader samt för intäkter och kostnader som är skattepliktiga i andra perioder.

Aktuell skatteskuld beräknas enligt de skattesatser som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt redovisas på temporära skillnader mellan det redovisade värdet på tillgångar och skulder i de finansiella rapporterna och det skattemässiga värdet som används vid beräkning av skattepliktiga resultatet. Uppskjuten skatt redovisas enligt den skattemässiga balansräkningsmetoden. Uppskjutna skatteskulder redovisas för i princip alla skattepliktiga temporära skillnader, och uppskjutna skattefordringar redovisas i princip för alla avdragsgilla temporära skillnader i den omfattning det är sannolikt att beloppen kan utnyttjas mot framtida skattepliktiga överskott.

Obeskattade reserver redovisas inklusive uppskjuten skatteskuld.

Det redovisade värdet på uppskjutna skattefordringar omprövas varje balansdag och reduceras till den del det inte längre är sannolikt att tillräckliga skattepliktiga resultat kommer att finnas tillgängliga för att utnyttjas, helt eller delvis, mot den uppskjutna skattefordran.

Värderingen av uppskjuten skatt baseras på hur företaget, per balansdagen, förväntar sig att återvinna det redovisade för motsvarande tillgång eller reglera det redovisade värdet för motsvarande skuld. Uppskjuten skatt beräknas på de skattesatser och skatteregler som har beslutats före balansdagen.

Aktuell och uppskjuten skatt för perioden

Aktuell och uppskjuten skatt redovisas som en kostnad eller intäkt i resultaträkningen, utom när skatten är hänförlig till transaktioner som redovisats direkt mot eget kapital. I sådana fall ska även skatten redovisas direkt mot eget kapital.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar

endast transaktioner som medför in- eller utbetalningar.

Likviditets- och ränterisk

GöteborgsOperan AB ingår i ägaren Västra Götalandsregionens centralkontosystem.

Finansieringen sker i enlighet med ägarens riktlinjer.

Valutarisker

Exponering för valutarisker förekommer för betalningar av arvoden till utländska artister och inköp av utrustning. Hittills har inte några säkringsinstrument använts. Utvecklingen av kursförändringarna för aktuella valutor bevakas kontinuerligt.

Ägarförhållande

Bolaget är helägt bolag till Västra Götalands Läns Landsting, org nr 232100-0131. Bolaget har sitt säte i Göteborg. Bolagets verksamhet har bedrivits enligt bestämmelserna om kommunala bolag i kommunallagen.

NOT 1 NETTOOMSÄTTNINGENS FÖRDELNING

	2016-12-31	2015-12-31
Nettoomsättning per väsentligt intäktsslag		
Biljettförsäljning Göteborg	68 746	83 136
Biljettintäkter, turnéer och samarbetsprojekt	2 479	3 756
Programförsäljning mm	<u>2 991</u>	<u>3 027</u>
	74 217	89 919

NOT 2 OFFENTLIGA STÖD

Regionbidrag	339 918	333 407
Övriga bidrag regionen	<u>100</u>	<u>-</u>
	340 018	333 407

NOT 3 ÖVRIGA RÖRELSEINTÄKTER

Sponsorintäkter	10 990	10 737
Servering	25 314	27 432
Övriga intäkter	4 967	4 674
Övriga bidrag och gåvor	<u>402</u>	<u>5 986</u>
	41 672	48 829

NOT 4 ERSÄTTNING TILL REVISORERNA**PWC**

Revisionsuppdraget	65	-
Övriga tjänster	<u>5</u>	<u>-</u>
	70	-

Deloitte

Revisionsuppdraget	51	96
Övriga tjänster	<u>53</u>	<u>1</u>
	104	97

NOT 5 LEASINGAVGIFTER AVSEENDE OPERATIONELL LEASING

Räkenskapsårets leasingkostnader inkusive lokalhyror	4 193	4 269
---	-------	-------

NOT 6 ANSTÄLLDA OCH PERSONALKOSTNADER

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Medelantalet anställda</i>		
Sverige	522	540
Varav män	50%	50%
<i>Löner, andra ersättningar och sociala kostnader</i>		
Styrelse och VD	1 555	1 523
(varav tantiem)	(-)	(-)
Övriga anställda	218 535	233 741
(varav vinstandelar)	(-)	(-)
Summa	220 091	235 263
Sociala kostnader	102 931	100 237
(varav pensions-och omställningskostnader)	(39 646)	(36 834)

I posten löner till *Övriga anställda* ingår enbart de ersättningar som medför sociala kostnader för bolaget. I redovisade personalkostnader ingår även kostnader för personal fakturerade via bolag och uppgår till 30 320 kkr (27 066 kkr). GöteborgsOperan svarar för en privat pensionslösning för bolagets Verkställande direktör med 293 kkr per år. Parterna har en ömsesidig uppsägningstid om nio månader. Under uppsägningstiden kvarstår Verkställande direktören i anställningen och erhåller lön. Vid uppsägning från bolagets sida utgår inget avgångsvederlag. GöteborgsOperans ledningsgrupp består av fyra män och elva kvinnor och styrelsen av tre män och sex kvinnor.

NOT 7 AVSKRIVNINGAR AV MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Nedlagda kostnader på annans fastighet	-246	-257
Maskiner, inventarier och andra anläggningar	-6 940	-6 841
	-7 186	-7 098

NOT 8 SKATT PÅ ÅRETS RESULTAT

Aktuell skatt	-	-
Skatt på årets resultat	-	-
Redovisat resultat före skatt	356	557
Skatt beräknad enligt gällande skattesats (22 %)	-78	-123
Skatteeffekt av ej avdragsgilla kostnader	-207	-164
Skatteeffekt av ej skattepliktiga intäkter	9	2
Utnyttjande av underskottsavdrag ej bokförda	276	285
Redovisad skattekostnad	-	-

NOT 9 EKONOMISKA ARRANGEMANG SOM INTE REDOVISAS I BALANSRÄKNINGEN

GöteborgsOperans verksamhet kräver lång framförhållning och i många produktioner måste vi kontraktera artister och produktionsteam flera år innan premiärdatum. Detta innebär att GöteborgsOperan binder upp sig för kostnader som utfaller först om flera år.

NOT 10 NEDLAGDA KOSTNADER PÅ ANNANS FASTIGHET

	2016-12-31	2015-12-31
Akkumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början och slut	7 402	7 741
Omklassificeringar	-	-339
	7 402	7 402
Akkumulerade avskrivningar enligt plan		
Vid årets början	-1 285	-1 051
Omklassificeringar	23	
Årets avskrivning enligt plan	-246	-257
	-1 531	-1 285
Redovisat värde vid årets slut	5 871	6 117

NOT 11 MASKINER, INVENTARIER OCH ANDRA ANLÄGGNINGAR

Ingående anskaffningsvärde	116 141	113 265
Inköp	7 447	4 812
Omklassificeringar	339	
Försäljningar och utrangeringar	-2 301	-2 275
Utgående ackumulerat anskaffningsvärde	121 287	116 141
Ingående avskrivningar	-67 331	-62 705
Årets avskrivningar	-6 940	-6 841
Omklassificeringar	-24	
Försäljning och utrangeringar	2 172	2 238
Utgående ackumulerade avskrivningar	-72 099	-67 331
Redovisat värde vid årets slut	49 188	48 809

NOT 12 PÅGÅENDE NYANLÄGGNINGAR OCH FÖRSKOTT

	2016-12-31	2015-12-31
Akkumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början	7 812	7 618
Nyanskaffningar	819	194
Avyttringar och utrangeringar	-	-
	<u>8 631</u>	<u>7 812</u>
Avser nedlagda kostnader för GO +.		

NOT 13 FORDRINGAR HOS ÄGARE

Tillgodohavande koncernkonto	44 001	33 163
------------------------------	--------	--------

NOT 14 UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER

Förköpta biljetter och abonnemang	30 660	15 113
Förutbetalda sponsorintäkter	1 800	1 612
Upplupna personalkostnader	30 962	40 503
Presentkort	4 242	4 131
Övriga poster	<u>9 228</u>	<u>9 706</u>
	<u>76 892</u>	<u>71 065</u>

NOT 15 STÄLLDA SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

Ställda säkerheter	Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		
Garantiförbindelse Svensk Scenkonst	<u>7 628</u>	<u>7 664</u>
	<u>7 628</u>	<u>7 664</u>

NOT 16 FÖRSLAG TILL VINSTDISPOSITION

Till årsstämmans förfogande står följande vinstmedel:

Balanserat resultat	2 398 779
Årets resultat	<u>355 917</u>
	<u>2 754 696</u>

Styrelsen föreslår att vinstmedlen disponeras så att i ny räkning överförs 2 754 696

NOT 17 UPPLYSNINGAR OM NÄRSTÅENDE

Transaktioner mellan företaget och dess närstående har skett på marknadsmässiga grunder.

Göteborg den 3 februari 2017

 Tord Gustafsson Ordförande	 Maria Brauer Vice ordförande	 Frank Andersson
 Valéria Kant	 Petra Vainionpää	 Carina Ridenius
 Grith Fjeldmose	 Madeleine Jonsson	 Robert Hörnquist
 Ronnie Hallgren Verkställande direktör		

Vår revisionsberättelse har lämnats den 3/2- 2017.
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor
Huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i GöteborgsOperan AB, org.nr 556121-7828

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för GöteborgsOperan AB för år 2016.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av GöteborgsOperan ABs finansiella ställning per den 31 december 2016 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till GöteborgsOperan AB enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Övrig upplysning

Revisionen av årsredovisningen för räkenskapsåret 2015 har utförts av en annan revisor som lämnat en revisionsberättelse daterad 15 februari 2016 med omodifierade uttalanden i Rapport om årsredovisningen.

Annan information än årsredovisningen

Bolaget rapporterar årligen till ägare i årsredovisning 2016 till VGR. Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen. Det är styrelsen och den verkställande direktören som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och den verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och den verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och den verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och den verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och den verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ än att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsnämndens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/ra/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning för GöteborgsOperan AB för år 2016 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till GöteborgsOperan AB enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och den verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation, och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller den verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningskyldighet mot bolaget
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsnämndens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/ra/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Göteborg den 3 februari 2017
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunilla Lönnbratt
Auktoriserad revisor
Huvudansvarig revisor

Isa Schuman
Auktoriserad revisor

Bifogad revisionsberättelse omfattar legal årsredovisning vilket i detta tryckta dokument omfattar sidorna 39–55

Till årsstämman i GöteborgsOperan AB
organisationsnummer 556121-7828

Till regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen

Granskningsrapport för år 2016

Vi, av regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen utsedda lekmannarevisorer, har granskat bolagets verksamhet under år 2016.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorernas ansvar är att granska verksamhet och intern kontroll samt pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och av bolagsstämman fastställda ägardirektiv. I den av ägaren beslutade bolagspolicyn framgår att lekmannarevisorerna årligen ska uttala sig om bolaget bedrivits på ett ändamålsenligt sätt utifrån det syfte som anges i bolagsordningen och i ägardirektiv samt de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten.

Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för vår bedömning och prövning.

Vi bedömer sammantaget att bolagets verksamhet i allt väsentligt har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig. Vi finner därför inte anledning till anmärkning mot styrelsens ledamöter eller verkställande direktören.

Vi återoppar bifogad redogörelse.

Göteborg den 3 februari 2017

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
Revisionen

Bernt Sabel
Lekmannarevisor

Staffan Albinsson
Lekmannarevisor

OMSLAG	<i>Idomeneo</i> foto Mats Bäcker
Sid 1	Ronnie Hallgren VD foto Tilo Stengel
3	<i>Macbeth</i> foto Mats Bäcker
4	<i>Fallet Makropulos, Figaros Bröllop, Madame Butterfly</i> <i>Hamlet, Macbeth, Idomeneo</i> , foto Mats Bäcker
5	<i>Vikingarna</i> foto Anna Ósk Erlingsdóttir. <i>Carmen, Hamlet</i> , foto Mats Bäcker
6	<i>Hair</i> foto Mats Bäcker
7	<i>Crazy for you, Hair</i> foto Mats Bäcker <i>Jultrad-i-trion</i> foto Tilo Stengel <i>Hair</i> foto Mats Bäcker
8	Detaljbild GO orkester Foto Tilo Stengel
9	Foto Tilo Stengel
10	<i>Teshigawara (Tranquil)</i> foto Mats Bäcker
11	<i>Noetic + (Interfacial scale)</i> foto Mats Bäcker <i>Northern (De) Lights (Imperfekt. In flux. No interval)</i> <i>(Many much more)</i> foto Lars Norberg
12	<i>Icon (Kodak), Eldfågeln</i> foto Mats Bäcker <i>Romeo och Julia</i> foto Costin Radu <i>Icon (Icon)</i> foto Mats Bäcker
13	<i>Fridas Visor</i> foto Tilo Stengel
14	Detaljbild GO orkester foto Mats Bäcker <i>Lite Lennart...</i> FotoTilo Stengel <i>Jul i vårt hus</i> foto Camilla Simonson <i>Teskedsgumman och gubben</i> foto Karin Brittsjö
15	GöteborgsOperans Barnkör foto Tilo Stengel
16	<i>Sagofoajé (Borta eller hemma), Lite Lennart...</i> foto Tilo Stengel
17	GO Barnkör, GO och Röda Korsets internationella kör fotoTilo Stengel
18	<i>Matsalen</i> foto Håkan Larsson
19	Verkstäder GöteborgsOperan foto Tilo Stengel
23	<i>Hamlet</i> foto Mats Bäcker
24	Värdar GöteborgsOperan foto Annika Lindell
26	Guidning GöteborgsOperan foto Tilo Stengel
27	<i>Figaros bröllop</i> foto Mats Bäcker
28	Ateljéer GöteborgsOperan foto Tilo Stengel
29	<i>Icon (Icon)</i> foto Mats Bäcker
30	<i>Hair</i> foto Mats Bäcker graffiti Gauge
32	<i>Madame Butterfly</i> foto Mats Bäcker
33	Konstruktionsavd foto Tilo Stengel
34	Verkstäder foto Richard Boström
37	Detaljbild ateljéer, patinering foto Tilo Stengel
39	Marknadsföringsavd foto Tilo Stengel
40	Inspicienthytt foto Tilo Stengel
43	Salongen foto Tilo Stengel
44	<i>Macbeth</i> foto Mats Bäcker
45	<i>Teshigawara (Metamorphosis)</i> foto Mats Bäcker
50	<i>Idomeneo</i> foto Mats Bäcker
54	<i>Carmen</i> foto Mats Bäcker

ANSVARIG UTGIVARE Ronnie Hallgren

REDAKTION Karin Brittsjö, Lena Ahl | TEXTBEARBETNING, TEXTER Elisabeth Gustafson

GRAFISK FORM Nina Nordström | TRYCK Billes AB

GÖTEBORGSOPERAN

Christina Nilssons Gata, 411 04 Göteborg, 031 10 80 00
Skövdescenen, Eric Ugglas plats, 541 50 Skövde, 0500 44 34 00

GöteborgsOperan – en del av

